

ZAA

Yá pò kú láe bee guu

Yesu Kilisi baona lá mèn síiṣṣo guu Zāa láe bee mé adoa. Yesu taasikεa yá bàasi (18-19), yā pò kú láe bee guu doũ ní baona lá kɪniṣo. Ɔme nṣεa Kana (2.1-12) yā'ò ní Nikodeũ gea Yesu kíi yáo (3.1-21) ní Samali nṣε yáo (4.1-12) ní Bezata kpáa'okíi gyāe gbágbāa yáo (5.1-18) ní gbé pò wa ɪ vĩa gbágbāao (9.1-41) ní yāpāleṣ. I Yesu yākeṣo o dasio, āma pò pò a ò Yesu yādàdaò gbéṣṣe maamaae.

Lápi daalekíi (1.1-18) òṣwēε ké Yesuá Lua Yá pò ɪṣ ku gṣṣpiiε, Ɔ à gṣ gbēnazina ũ a kú ní guu wēni ní gupuaò ní síanao ũ.

Baona láe bee kpaalea leε plaε, yá pò kè zadṣ Yesu kũgṣṣo i kao (2.4) ní yá pò kè ké aà tṣṣgṣṣo kào (12.23).

E aà gṣṣo àò ká (1.19-12.50). Zāa Da'ilena dṣaa kè Yesupi seelade ũ. Aà ɪwaṣ Andelee ní Filipio ní Natanaelio kè seeladeṣ ũ ɪ, yá pò an baade è Yesuwa Ɔ à kè a seelade ũ. Bee gbεa à Yesu kpaauā ní gbēṣo yā'ò ní dabudabu mèn soplá pò à kè seela ũṣ. Dabudabupio mi mé yá ũ. Ké Zāa yá séia beeṣo ò a làa, à yá pò Yesu ò azia yá musu kè (12.37-50).

Ké Yesu gṣṣo kà (13.1). Yesupi lé gbεzā dīle a ɪwaṣṣe lá wí kεwa (13-16). Bee gbεa wabikεa guu i gi taasi pò a keio, Ɔ à a ɪwa pò aa gṣo a kpeṣo ná a Maeε a ɔzi (17). Ɔ Zāa Yesu kũa yá dāu a síu lá a yá kú baona lá kɪniṣo guuwa, lá wà yādāaàla, wà aà pà lipāakṣawa, Ɔ wà aà mia è da gii (18-20). Aà bṣa gau

gbɛa à b̀ m̀ Maliama Madeleni ní a ìwaɔwa, atɛsa Tomaa. Lɛɛ 21 guu à b̀ m̀ a ìwa gbɛɔn soplaɔwa Tibelia ísida lé.

Lápi láakli (20.30-31) Zāa yá p̀ t̀ a baona lápi k̀ è, ké wà e Yesu sí Lua Né Mɛsii ũ, wí wēni e àà náaikɛa yáí, asa Lua mé Yesu z̀, ɔ Yesu m̀ àmɛaa zé ní wēnio ní síanao ũ (14.6).

Yesu Kilisi m̀a dúnia guu

¹ Asínizí Yá kú, Yápi kú ní Luao, mé Yápiá Luaɛ. ² A kú ní Luao asínizí. ³ Lua p̀pii k̀ è àà sabaiɛ, p̀ɛ ku à k̀ è àà saio. ⁴ Àà guu wēni kuu, mé wēnipi dɛ gupua ũ gbɛɔnɛ. ⁵ Gupuapi ì bii gusiau, ɔ gusiapi lí e dàao.

⁶ Lua gbɛɛ z̀, àà t̀n Zāa. ⁷ A m̀ gupuapi seelade ũ, à àà yá'ò gbɛɔnɛ, ké gbépii e àà náaikɛ a sabai. ⁸ Àapi mé gupuapi ũo, à m̀ gupuapi seelade ũɛ. ⁹ Gupua síande p̀ ì gupu gbépiiɛ mé lé m̀ dúnia guu.

¹⁰ A ku dúnia guu. Baa ké Lua dúnia k̀ è àà sabai, dúnia i àà d̀o. ¹¹ A m̀ a bɛ, ɔ àà gbɛɔ i àà dilɛo. ¹² Gbé p̀ z̀aàno aa àà náaik̀ s̀, à ní gbá zé aa g̀ Lua néo ũ. ¹³ An iapi i b̀ gbɛɛ au guuo, i b̀ mɛfɛlɛa ge g̀ɛ p̀ɛá k̀io, Lua mé ní í. ¹⁴ Yápi g̀ gbɛnazina ũ, à g̀oplakèwanɔ, ɔ wa àà gawi è,* Mae Lua Né m̀ndona gawiɛ, gbɛkɛ ní síanao p̀ɛwà.†

¹⁵ Zāa mé àà seelade ũ, à p̀na à m̀: Gbé p̀ ma àà yá'on kɛ. Ma m̀ gbé p̀ lé m̀ ma gbɛa demala, ké a ku ma áa yáí. ¹⁶ Àà gbɛkɛ p̀ɛawà guu à gbɛkɛk̀ wá baadɛɛ, mé àà gbɛkɛpi k̀ gbɛkɛ ũ. ¹⁷ Lua a ikoyá

* 1:14 B̀a 33.18 † 1:14 B̀a 34.6

kpàwẽε Mɔiziwa, à gbẽke ní sianao kèwẽε Yesu Kilisi sabaie. ¹⁸ Gbẽε i wesi Luale yãao. Lua Né m̀ndona pɔ kpaa a Maepi kùε mé tò wa aà dɔ.

Zaa Da'ilena seeladekeε

(*Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Luk 3.1-22*)

¹⁹ Yuda gbãade pɔ kú Yelusaleũɔ sa'onaeɔ ní Levii buieɔ zĩ Zãawa, ɔ aa aà là aa m̀: Mmenn déi? Yá pɔ a ònén ke: ²⁰ A òné wásawasa, i yãe ulenéo à m̀: Mesiin ma ũo. ²¹ Ǿ aa aà là aa m̀: Dén n ũ sai? Elian‡ n ũa? A wèmá à m̀: Aawo! Ǿ aa èa aà là lɔ: Anabi zɔɔn§ n ũa? A wèmá à m̀: Aawo! ²² Ǿ aa òè lɔ: Mmenn dé sɔi? Owẽε ké wà e o gbé pɔ wá zĩɔne. Kpelewa níε o nzia yá musui? ²³ Ǿ à m̀: Gbé pɔ a lɔɔ dɔ gbáau, àle oné wà zepoo Diien ma ũ, lá ãnabi Isaia a yã'òwa.*

²⁴ Gbé pɔ wà ní zĩpiɔ sɔ, aa b̀ Falisiɔ kíie. ²⁵ Ǿ aa aà là aa m̀: Lá Mesiin n ũo ge Elia ge ãnabi zɔɔ, b́yái níε gbéɔ da'ilekei? ²⁶ Zãa wèmá à m̀: Mi gbéɔ da'ileke, ãma gbẽε kú á guu, á aà dɔo. ²⁷ Ale mó ma gbεa, mi ka ké mà aà sabala bɔbɔèo. ²⁸ Yápi kè Betani pɔ kú Yuudẽ baale, gu pɔ Zãa lé gbéɔ da'ilekeue.

²⁹ Ké a gu d̀, Zãa Yesu è àle mó a kíi, ɔ à m̀: Sã pɔ Lua kpà a dúnia duuna wolon ke. ³⁰ Gbépi yá má ò yãa ma m̀, gbé pɔ lé mó ma gbεa demala, ké a ku ma ãa yái. ³¹ Má aà dɔ yãao, ãma ma m̀, mále gbéɔ da'ileke, ké Isailiɔ e aà dɔ yáie.

³² Zãa mé aà seelade ũ à m̀: Ma Lua Nisina è à b̀ luabε à sù lán felenawa à m̀ diè. ³³ Má aà dɔ yãao. Ké Lua ma zĩ gbéɔ da'ilekei, a òmεε gbé pɔ má è Lua

‡ **1:21** Mal 3.23   § **1:21** Iko 18.15   * **1:23** Isa 40.3

Nisina mò dĩè, aàpi mé a gbé̃o da Nisĩnapiu. ³⁴ Ma bee è, ò má de aà seelade ũ, òme Lua Né ũ.

Yesu ìwa s̃́ia

³⁵ Ké a gu d̃, Zāa èa ku we lo ní a ìwao gb̃on plao. ³⁶ Ké à Yesu è àle g̃, à mè: Sā p̃o Lua kp̃an we! ³⁷ Ké ìwa gb̃on plapio yápi mà, aa b̃o te Yesuzi. ³⁸ Yesu lìli a è aa teazi, ò à ní lá à mè: Bó á yeii? Aa òè: N be ku má ni Labi? (Bee mè Metulu.) ³⁹ A wemá à mè: A mo gwa. O aa gè gu p̃o a kuu è, ò aa g̃aàno zĩbeezi. Oosi mò síiõ zaawa.

⁴⁰ Gb̃on pla p̃o aa Zāa yāmà aa b̃o te Yesuzipio, an gb̃edo á Simoo Piεε d̃auna Andeleeε. ⁴¹ A gè a ṽi Simoo lè g̃a, ò a òè: Wa Mesii è. (Bee w̃i me lo Kilisi.) ⁴² O à g̃aàno Yesupi k̃i. Yesu aà gwà soe à mè: Zāa né Simoon n ũ. Wali one sa Piεεε. (Bee mè gbε.)

⁴³ Ké a gu d̃, Yesu ye ta Galile b̃usu, ò à kp̃aũ ní Filipio. A òè: Temazi. ⁴⁴ Filipipiá Andelee ní Piεεo be w̃le Besaida gb̃éε. ⁴⁵ O Filipi gè Natanaeli lè à mè: Gbé p̃o Moizi a yā'ò a ikoyā guu mé ānabio a yā'ò lo, wa aà è. Yosefu né Yesuε. Nazaleti gb̃éε. ⁴⁶ Natanaeli òè: Gb̃maa a bo Nazaleti? Filipi òè: Mo ò gwa. ⁴⁷ Ké Yesu Natanaeli è àle mó a k̃i, à aà yā'ò à mè: Isaili z̃alalan ke, aà nõse moafili ṽio. ⁴⁸ O Natanaeli òè: N ma d̃ó má ni? O Yesu wèwà à mè: E Filipi ào gé n sísii, ma n e kaad̃ena gbáu. ⁴⁹ O Natanaeli òè: Metulu, Lua Né n ũ, Isailio Kian n ũ. ⁵⁰ Yesu òè: Ké má òne ma n e kaad̃ena gbáu, ò n ma náaikèa? Nyõ yāzõ e de ké beela. ⁵¹ A èa òè lo: Siana mále oé, á luabe e w̃ea, Lua malaikao i dede Gb̃nazĩn Néwa, aai pilawà.†

† 1:51 Daa 28.12

2

Nɔsɛa Kana

¹ A ɔɔ àaɔde zɪ wàɛ nɔsɛ Kana, Galile bùsuu. Yesu da ku we, ² mé wà Yesu ní a ìwàɔ sìsi nɔsɛpi guu lo. ³ Ké v̄ɛ kèsǎ, Yesu da òè: Aa v̄ɛ v̄i lo be. ⁴ Ǿ Yesu wèwà à mè: Akɛa n mɔ ma kíii? A ɔɔ i kamɛɛ yāao. ⁵ Ǿ aà da ò zíkɛnaɔnɛ: Lá a oé pii à kɛ. ⁶ Ola ku we mèn soolo Yudaɔ gbābɔ'ikabɔɔ ũ. A keeɔ ì í sí litili basiiɔɛ, a keeɔ basoolo. ⁷ Ǿ Yesu ò zíkɛnaɔnɛ: A ìka olaɛ beeɔ pai. Ǿ aa ikà ní pai yeleleyele. ⁸ Ǿ a ònɛ: A tɔ ɔɛò blɛblɛn dɔaanaɛ sa. Ǿ aa tò ɔèò. ⁹ Ké dɔaanapi í lileɔ v̄ɛ ũpi ìɛ, i dɔ gu pɔ à b̄uo, āma zíkɛna pɔ aa ìpi t̄ɔ dɔ. Ǿ dɔaanapi nɔde sìsi ¹⁰ a òè: V̄ɛ na ɔ w̄i kpámá ɔia. ɔɔ pɔ í z̄òlemá, ɔ w̄i mɔ ní a ìio sa. Mpi s̄ɔ n v̄ɛ na tò gbɛzǎ.

¹¹ Yesu dabudabu s̄ɛia bee kè Kana, Galile bùsuue. A tɔbò, ɔ aà ìwàɔ aà náaikè.

¹² Bee gbɛa Yesu ɔè Kapɛnaũ ní a dao ní a dāunaɔ ní a ìwàɔ, āma aai ɔɔplakɛ weo.

Yesu kua Lua ua

(Mat 21.12-13, Maa 11.15-17, Luk 19.45-46)

¹³ Ké Yudaɔ Gēamusu* dikpɛ kǎikù, ɔ Yesu ɔè Yelusaleũ. ¹⁴ A è wàɛ zuɔ ní s̄aɔ ní felenguuluɔ yia Lua ua, mé ɔɛũkpakɛnaɔ z̄ɔlɛa we. ¹⁵ Ǿ à bàflǎ tà à ní yá ní bóɛ, s̄aɔ ní zuɔ pii. A ɔɛũkpakɛnapio ɔa f̄aa, à ní táabũnuɔ fuangba. ¹⁶ Ǿ a ò felenyianapionɛ: A pɔpio s̄ɛɛ b̄òd pii. Asu ma Mae kpé ke ɛɛ ũo. ¹⁷ Ǿ yá pɔ k̄ɛa láue bee d̄ò aà ìwàɔgu à mè: N kpé yá ma kũ gbāa, àɛ ma ibaba.† ¹⁸ Ǿ Yuda gbāadeɔ aà là aa mè:

* **2:13** Bɔa 12.1-11 † **2:17** Sou 69.10

Dabudabu kpele n̄yõ kewẽe, ké wà e dõ n̄ yá bee kea iko vii? ¹⁹ Yesu wemá à m̄è: A Lua kpée bee wí, má ea kpépi fele gɔɔ aaõ. ²⁰ Ǿ gbãadepiɔ òè: Wẽ blasɔo n̄ m̄endoo ã wà kpépi d̄ò, mé mpi n̄yõ fele gɔɔ aaõe lò? ²¹ Ama Lua kpé p̄ó à a yã'òpi, aà me yá àle o. ²² Ké Yesu b̄ò gau, yá p̄ó a òpi d̄ò aà ìwaɔgu, ã aa yá p̄ó k̄ea Luayãtaalau s̄i‡ n̄ yá p̄ó Yesu òpio.

²³ Yesu kua Yelusaleũ Gẽamusu dikpe z̄í wà aà náaikè dasi, ké wà dabudabu p̄ó a k̄èò è yáí. ²⁴ Yesu i n̄ náaik̄eo, asa a gbépii n̄òse d̄õe. ²⁵ Aà bàa kú n̄ gb̄ee gb̄enazina yã'oaεoo, asa a yá p̄ó kú n̄ n̄òse guu d̄õe.

3

Yesu n̄ Nikodeũ

¹ Falisie ku w̄i me Nikodeũ. Yuda gbãadeɔ doe. ² A m̄ò Yesu k̄í gwãasina a òè: Metulu, wá d̄õ ké yãdanede p̄ó b̄ò Lua k̄iin n̄ ũ, asa gb̄ee a f̄s dabudabu p̄ó ni keɔ keo, sema Lua kuaànɔ bàasio. ³ Ǿ Yesu òè: Siana mále on̄e, mé i ke wà gb̄é ì l̄ò bàasio, a e àò kpala p̄ó b̄ò Lua k̄í d̄õo. ⁴ Ǿ Nikodeũ Yesu là à m̄è: Kpelewa wa gb̄é gb̄aa ii? A ea ḡe a da n̄òse guu, aà a i l̄ò yã? ⁵ Ǿ Yesu w̄ewà à m̄è: Siana mále on̄e, mé i ke wà gb̄é ì n̄ ío n̄ Lua Nisinao bàasio, a e ḡe kpala p̄ó b̄ò Lua k̄í guuo. ⁶ Gb̄enazina ne'iaá me yáe, Lua Nisina ne'iaá nisina yáe. ⁷ Nsu to yá p̄ó má òne b̄ò n̄ saεo, sema wà á i l̄ò. ⁸ Iana ì káka gu p̄ó a yeiu. Ni a k̄õfi ma, nili d̄õ gu p̄ó àle b̄ou ge gu p̄ó àle géuo. Maa ìò de n̄ gb̄é p̄ó Lua Nisina aà ìo.

‡ 2:22 Sou 16.10

⁹ Ǿ Nikodeũ aà là à m̀: Kpelewa yá bee a kei?
¹⁰ Yesu wèwà à m̀: N Isailiò yādanede ia ò ní bee d̄soa? ¹¹ Siana mále one, yá pó wá d̄s ò wi o. Yá pó wá è seeladeon wá ũ, ò ili wá yá sio. ¹² Lá ma t̄ole yā'òé, ili sio, tó ma luabe yā'òé, á síe?

¹³ Gbēe i gé luabe yāao, sema Gbēnazin Né pó b̀ we bàasio. ¹⁴ Lá M̄oizi ml̄e se d̀ musu guwaiwau,* màa wa Gbēnazin Né sé d̀ musu, ¹⁵ ké gb̄é pó lé aà náaike à wēni láasai v̄i. ¹⁶ Asa Lua ye d̄n̄iazi à k̀ zài, ò a a Né m̀endonona kpà, ké gb̄é pó lé aà náaike a gao, wēni láasai ò a v̄i. ¹⁷ Lua i a Né z̄i d̄n̄ia guu yādaì d̄n̄iapila no, ké à d̄n̄ia suaba aà sabai yáíe.

¹⁸ Yá a z̄l̄e aà náaik̄enawao. Yá z̄l̄e aà náaik̄ensaiwa k̀, ké i Lua Né m̀endonapi náaik̄eo yáí. ¹⁹ Pó pó tò yá z̄l̄e gb̄éwan ke: Gupua m̀ d̄n̄ia guu, ò aa ye gusiaì de gupuapila, ké an yākeao v̄ai yáí. ²⁰ Asa v̄aik̄ena píi za gupuaue, ìli mó gupua kíio, ké aà yākeao su boò yáí. ²¹ Gb̄é pó ì z̄ike s̄ianawa, ade mé ì m̀o gupua kíi, ké wà e d̄s kua Lua guu ò à yápiò k̀eu.

Zāa Da'ilena Yesu yá'oa

²² Bee gb̄ea Yesu g̀e Yude b̀usu ní a ìwao. A ḡooplak̄èr̄no we, àle gb̄é da'il̄eke. ²³ Zāa lé gb̄é da'il̄eke s̄o Ain̄o, Saliũ sae, asa í di wee. W̄io m̀o aà kíi, ò ì ní da'il̄eke. ²⁴ Asa wi Zāa dak̄peu yāao. ²⁵ Ḡo bee Zāa ìwaeo nà lek̄paakeawa ní Yuda gb̄adeeo gb̄ab̄o yá musu. ²⁶ Ǿ aa s̀ Zāazi aa m̀: M̄etulu, gb̄é pó kunn̄o yāa Yuud̄e baale, n aà yā'òw̄e, òm̄e lé gb̄é da'il̄eke tia, gb̄épii lé gé aà kíi. ²⁷ Zāa òn̄é: Gb̄e

* **3:14** Nao 21.9

lí f̄s̄ yāe k̄eò, sema Lua aà gbà zé bàasio. ²⁸ Amé á ma seeladeò ũ, k̄é má ò máme má Mesii ũo. Ma mè Lua ma z̄í mà d̄oaaèè.† ²⁹ N̄osena mé n̄o v̄í. N̄osena gb̄ēna ìò z̄e aà sae, ì swákpa aà yáí, n̄osena l̄oò ì aà p̄o k̄e na. Beewa s̄s̄ ma p̄o na k̄è z̄àì. ³⁰ Sema aàpi ò káfi mapi mío lao.

³¹ Gb̄é p̄o b̄ò musu de gb̄épiia. Gb̄é p̄o a kea b̄ò d̄ún̄ia guuá d̄ún̄ia gb̄éé, d̄ún̄ia yá ì o. Gb̄é p̄o b̄ò luabe de gb̄épiia, ³² ìò de p̄o p̄o a è ní yá p̄o a mào seelade ũe, ò gb̄ē lí aà yá sio. ³³ Gb̄é p̄o aà yá s̄í, ade Lua s̄tanadeke s̄ie. ³⁴ Gb̄é p̄o Lua aà z̄ipi ì Lua yá'o, asa Lua i a Nis̄ina kpawà kasoo. ³⁵ Mae Lua ye a Nézi, ò à p̄opii n̄àè a z̄í. ³⁶ Gb̄é p̄o lé Népi náaike w̄ēni láasai v̄í. Gb̄é p̄o lé gí aà yāmai a w̄ēn̄ipi eo, Lua p̄o gi paaàzie.

4

Yesu ní Samali n̄oèò

¹ Falisio mà Yesu lé gb̄éò da'ileke, àle ìwao e de Zāala. ² I ke Yesu mé ní da'ilekè az̄iao, aà ìwao mé k̄è. ³ Ké Yesu yápi mà, à b̄ò Yude à èa lé tá Galile. ⁴ Gea guu sema aà b̄ò ní Samali bùsuo. ⁵ Ŋ à k̄à Samali w̄éle p̄o w̄í me Sikaa. A z̄à ní t̄oole p̄o Yak̄obu kpà a né Yosefuwa yāao.* ⁶ Yak̄obu l̄oò ku we. Yesu t̄aa'ò à kp̄asa, ò à z̄òle l̄oòpi sae. Iatē k̄à minanguo.

⁷ Samali n̄oèe m̄ò ìt̄oì, ò Yesu òè: Ma gba í mà mi. ⁸ Aà ìwao s̄s̄ aa ḡè w̄éle guu ble l̄úí. ⁹ Ŋ n̄oèpi òè: Yudan n̄ ũ, Samali n̄oèen ma ũ, ò níle imia gb̄eaaa? (Asa Yudaò ní Samalio yá lí kák̄s̄uo.) ¹⁰ Ŋ Yesu òè: Tó

† 3:28 Zāa 1.20 * 4:5 Daa 33.19

ń gba pọ Lua ń dané dō ń ma gbé pọ mále í gbeamao, dō ń gbèaa, mí n gba í wēnide. ¹¹ Nọepi òè: Mae, ń goa vıo. Lòbe sō, a e zǎ. Nyō í wēnidepi e má ni? ¹² N de wá dezi káau Yakobula yà? Ọme l̀bopi tòwēe. Aàpi a imi ń a néo ń a pọtuo. ¹³ Ọ Yesu òè: Gbé pọ íe bee mǐ, imi a ea aà de l̀be. ¹⁴ Gbé pọ a í pọ má kpáwà mi sō, imi a aà de bau l̀bo. Asa í pọ má kpáwà a gō aà ǹbe guu nibona pọ a ib̀e wēni láasai ũ. ¹⁵ Ọ nọepi òè: Mae, ma gba í bee, ké imi su ma de mà m̀o ítoi la l̀bo.

¹⁶ Yesu òè: Gé n zǎ sísi, í m̀o sǎnu. ¹⁷ Nọepi wèwà à mè: Má zǎ vıo. Ọ Yesu òè: Ké n mè ń zǎ vıo, n yǎ'ò a zéwae. ¹⁸ N zǎkè lee s̀o, mé gōe pọ ń kuaàno tiaá n zǎ no. N síana'ò. ¹⁹ Ọ nọepi òè: Mae, má dō sa ké ǎnabin n ũ. ²⁰ Wá dezi kùle Luae gbēe bee musu, ápi sō i me Yelusaleŭ mé gu pọ wǎli kùleuè ũ. ²¹ Yesu òè: Nọe, ma yǎ sí. Gōbe lé m̀o ké á kùle Mae Luae gbēe bee musu ge Yelusaleŭ l̀bo. ²² Ápi, i kùle Luae mé á aà dō. Wápi, wi kùleè mé wá aà dō, asa gbé misia í b̀o wá Yuda kúie.† ²³ Gōbe lé m̀o, à kà k̀, ké lousisin síandeo kùle Mae Luae ń síanao ń aà Nisina gbāao. Gbé bee taa ō Mae Lua lé wele aà kùle. ²⁴ Luaá nisinae, sema gbé pọ aai kùleè kùleè ń síanao ń aà Nisina gbāao. ²⁵ Ọ nọepi òè: Má dō ké Mesii pọ wǐ me l̀o Kilisi a m̀o. Tó à m̀, a yápii b̀olekewēe. ²⁶ Ọ Yesu òè: Ma gbé pọ mále yǎ'one, máme má aà ũ.

²⁷ Gō bee ō Yesu iwao s̀. Ké àle yǎ'o ń nọe, à b̀ ń sae, ǎma an gbēe i aà la b̀o a yei ge b̀yǎi àle yǎ'o ń nọepioo. ²⁸ Ọ nọepi a lo tò we, à gè wéle guu a ò

---

† 4:22 Isa 2.3

gbéone: ²⁹ A mo gõe gwa. A yá pò má kèò pìi òmεε. Mesii yà mooo? ³⁰ Ǿ aa bòle wéleu, aale gé Yesu kíi.

³¹ Goo bee sō Yesu iwaoo òè: Metulu, nýō poble ya? ³² Ǿ a òné: Má pobleae ví pò á dōo. ³³ Ǿ aà iwaoo kō lala aa mè: Gbēe m̀̀è ní bleo yà? ³⁴ Ǿ Yesu òné: Ma poblea mé gbé pò ma zì pœãkea ũ e mà ge zì pò a dàmmε midèò.

³⁵ Apio i me mo síiō mé g̀̀ kè pœkεkεgoo ká. Mále oé à wése buaoo gwa, asa pòoo mà à kà kekea. ³⁶ Pœkεkena lé a asea e kò, àle gbéoo kãaa àizãna pò ũ, kè pòtōna ní pœkεkenao e pœnake sãnu. ³⁷ Asa yáε beeá síanaε: Gbēdo ì pòtō, gbēdo ì keke. ³⁸ Ma á zì pœkεkei gua pò i zikεuo. Gbēpãleo mé zikè we, ò ále ní zì ài ble.

³⁹ Samali pò kú wélepi guoo Yesu náaikè dasi yá pò nœpi òné yáí, kè à m̀̀ è yá pò á kèò pìi òε. ⁴⁰ Ayãmeto kè aa kà Yesu kíi, aa wabikèwà aà gōrno, ò à kèrno goo pla. ⁴¹ Kè Yesu yá'òné, gbēpãleo aà náaikè dasidasi. ⁴² Ǿ aa ò nœpie: I ke yá pò ní òwēε yáí wa aà náaikèi adoo. Wa aà yãmà wázias, ò wá d̀̀ síana kè dúnia Suabanan aà ũ.

Bùsu gbáadee né gbágbáa

⁴³ Goo plapi kearino gbεa ò à tà Galile, ⁴⁴ asa Yesupi ò anabi lío beεε ví azia bùsuo. ⁴⁵ Kè à kà Galile, Galiledeo gbãakpããzi, asa aa gè dikpøkè Yelusaleũε, ò aa yá pò a kè dikpœpi zìò è pìi.‡

⁴⁶ Ǿ Yesu èa gè Kana, gua pò à í lìleu vèε ũ. § Bùsu gbáadee ku we, aà né lé gyãke za Kapenaũ. ⁴⁷ Kè a mà Yesu b̀̀ Yude à sù Galile, à gè aà kíi, à wabikèwà aà gé a né gbágbãie, asa a ye gaε. ⁴⁸ Ǿ Yesu òè: Mé i ke

‡ 4:45 Zaa 2.23 § 4:46 Zaa 2.1-11

a dabudabuɔ́ ní yā̀bɔ̀nsaɛɔ̀ è bàasio, á ma náaiko. 49 Ǿ gbāadepi òè: Mae, mɔ̀ e ma né àɔ̀ ga. 50 Yesu òè: Ta be. N né a gao. Gõepi yá pɔ́ Yesu òe sí, ẽ à dàzeu. 51 Gɔɔ̀ pɔ́ a be zéu, à kpàaũ ní a zíkɛnaɔ̀, ẽ aa òè aà né kú. 52 Ǿ à ní lá à mè: Zaa kpeletaa à dáamakèi? Ǿ aa òè: Gia íatẽ auapilaa gɔ̀ɔ̀ ẽ mèwāapi gòwà. 53 Ǿ maepi dɔ̀ ké zaa pɔ́ Yesu òe a né a gaon we. Ǿ aa aà náaikè, aàpi ní a bɛdeɔ̀ píi.

54 Seela plaade pɔ́ Yesu kè bɔ̀a Yude sua Galilen we.

5

Gyāe gbāgbāa kpáa'okti

1 Bee gbɛa Yudaɔ̀ dikpɛe kà, ẽ Yesu èa gè Yelusaleũ. 2 Kpáa'okti kú we Sā Bole saɛ, wĩ me Bezata ní Ebelu yáo. Kpáa'oktiipi bilandaa ví sɔ̀, 3 gyāɛɔ̀ wúlɛau dasidasi, v̄iaɔ̀ ní ɛɛɔ̀ ní gbé pɔ́ an gu imiaɔ̀. 4-5 Gõee ku we àlɛ gyāke à kà wè bla plasai. 6 Ké Yesu aà è wúlɛa we, a dɔ̀ ké àlɛ gyāke à gègè maamaaɛ, ẽ a òè: N ye ñyɔ̀ aafiaa? 7 Gyāepi wèwà à mè: Mae, má gbēe ví à ma da í guu gɔɔ̀ pɔ́ à dèedeo. Tó málɛ gé gēui, gbēpāle ì dɔ̀aa gē ma áaɛ. 8 Yesu òè: Fɛlɛ zɛ ñ n pɛ sɛ táa'o. 9 Wegɔɔ̀ gõepi aafia'è. A a pɛ sè à táa'ò.

Gɔɔ̀piá kámabogɔɔ̀ziɛ, 10 ẽ Yuda gbāadeɔ̀ ò gõɛ pɔ́ gbāgbāpiɛ: Kámabogɔɔ̀zin gbā. I kũ ñyɔ̀ n pɛ seao.*

11 A wemá à mè: Gbé pɔ́ ma gba aafia mé òmɛɛ mà a pɛ sɛ mà táa'o. 12 Ǿ aa aà là aa mè: Démɛ òne ñ n pɛ sɛ ñ táa'oi? 13 Gbé pɔ́ gbāgbāpi dɔ̀ dé no, asa Yesu gèlɛ bíla pɔ́ kú we guuɛ. 14 Bee gbɛa Yesu aà è

* 5:10 Zel 17.21

Lua ua, ã a òè: Ma, n aafia'è. Nsu duunake lɔ, ké yá pɔ a vâi de beea su n leo yáí. ¹⁵ Ǿ g̃ɔ̃ɛpi gɛ ò Yuda gbãadeɔne Yesu mé tò a aafia'è.

¹⁶ Ǿ gbãadeɛiɔ fɛle ní ìadaa Yesuwao, ké ì yá bee taaɔ ke kámabogɔɔzì yáí. ¹⁷ Ǿ Yesu yázāsímá à mè: Ma Mae ìɔ zike kámabosaiɛ, màa mále ke s̃. ¹⁸ Yá bee yáí gbãadeɛiɔ lé Yesu we de káaua. I ke ké ìli kámabogɔɔzì yádao ado yáí no, ké ì me Lua mé a Mae ũ, àle sáakpa ní Luao yáíɛ.

Lua Né iko

¹⁹ Yesu èa a zāsímá à mè: Siana mále oé, Lua Né lí f̃ɔ̃ yãe kè ní aziaoo, sema yá pɔ a è a Mae lé ke bàasio, asa yá pɔ aà Mae ì ke pii, bee aà Népi ì ke s̃. ²⁰ Asa Mae Lua ye a Nézi, mé ì yá pɔ ì ke pii ɔbè. A yá pɔ a z̃ɔ̃ de beea ɔbè, i bɔ á saɛ. ²¹ Lá Mae Lua ì gɛɔ vu à w̃ɛni kpámá, màa aà Né ì w̃ɛni kpa gbé pɔ á yeiɔwa. ²² Mae Lua lí yákpaleke ní gb̃eoo, à yákpalekea iko kpà a Néwa píie, ²³ ké gb̃épii aà Né kpela, lá aai Mae Lua kpelawa. Gbé pɔ lé Lua Né kpelao lé aà Mae pɔ aà zì kpelao.

²⁴ Siana mále oé, gbé pɔ lé ma yãma mé àle gbé pɔ ma zì náaike w̃ɛni láasai ṽí. Yá a z̃ɔ̃lewào, à b̀ gau à gè w̃ɛni guu. ²⁵ Siana mále oé, gɔɔe lé m̀, à kà k̀, ké gɛɔ Lua Né lɔ ma, an gbé pɔ màò i vu. ²⁶ Lá Mae Lua w̃ɛnikpaama iko ṽí, à w̃ɛnikpaama iko kpà a Néwa lɔ.

²⁷ A yákpalekea iko kpàwà lɔ, ké a de Gb̃ɛnazin Né† ũ yáí. ²⁸ Asu to bee bɔ á saɛo, asa gɔɔe lé m̀ ké gɛ pɔ kú miauɔ aa aà lɔ ma, ²⁹ aai bole pii.

† 5:27 Dan 7.14

Maakenao i vu gē wēni guu, vāikenaō sō yāzōleama guu. † 30 Mili fō mā yāe kē ní maziaoo. Mi yákpaleke lá a òmεεwae, mé mi yákpaleke a zéwa, asa mili mazia pōeā wεεleo, sema gbé pó ma zīpi pó.

Yesu iko seelade

31 Tó má de mazia seelade ũ, ma yá náai vío.
 32 Seelade pále ku ì ma yá'o, mé má dō ké ma yá pó ì o náai ví. 33 Baa ápio, a gbéō zì Zāawa, ò à sīana'òé. §
 34 Má daa gbēnazin seeladeke gāuo, mále bee oé ké à e bō zia yáie. 35 Zāa mé filia pó naa àle gupu ũ, ò a we pōnakè aa gupuai gōpla. 36 Yá pó Mae Lua dāmεe mà keō, yá pó mále kepio deé seela ũe ké Mae Lua mé ma zī. Ma seelapi de Zāa póla. 37 Ma Mae pó ma zī ma yá'ò b. I àà bō ma ziio, mé i wεsiaàleo,*
 38 mé aà yá i zōlekii e á sō guuo, ké ále gbé pó a zī náaikεo yái. 39 I mεkpa Lua yá kyokεawa, asa io e we á wēni láasai eu. Ma yá ò taalapi lé o sō, 40 kási ále gí mói ma kíi à wēnipi e.

41 Mále sáau wεεle gbēnazina kíio, 42 āma má á dō, má dō ké á ye Luazio. 43 Ma mō ní ma Mae tóo, ò i ma dileo. Tó gbēpāle mō ní azia tóo, á aà dile. 44 Lá i sáau wεεlekōwa, ili sáau wεεle Lua mēndonawao, kpelewa á fō ma yá sii? 45 Asu àò e máme má gé ní á yáo ma Mae kíio, Mōizi pó á wé dōi mé a geò. 46 Tó a Mōizi yá sī, dō a ma yá sī sō, asa ma yá ò a kē láu. 47 Lá i yá pó a kēò sio, á ma yá síe?

---

† 5:29 Dan 12.2 § 5:33 Zaa 1.19 * 5:37 Maa 1.11

6

Blekpaa bilawa

(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Luk 9.10-17)

¹ Bee gbɛa Yesu búa Galile ísidawa, (wí me lo Tibelia.) ² Bila ɔ teaaazi dasidasi, ké aa aà gyãɛo gbágbáa dabudabuɔ è yáí. ³ Ǿ Yesu dèdɛ zòlɛ sìsí musu ní a ìwaɔ. ⁴ Yudaɔ Gẽamusu dikpɛ kà kái. ⁵ Ké Yesu wesè musu, a è bíla lé mɔ a kíi dasidasi, ɔ à Filipi là à mɛ: Mákíi wá blɛ e luu gbéɔ blei? ⁶ A bee ò Filipi lɛ gwaa yáíɛ, asa a dɔ lá á ye kɛ. ⁷ Ǿ Filipi wèwà à mɛ: Anusu òaa do pɛɛ, baa tó wa líli baadeɛ yɔɔyɔɔ, a pɛɛmáo. ⁸ Aà ìwaɔ do Andelee, Simɔɔ Píɛɛ dāuna òè: ⁹ Nɛgɔɛnae ku la a pɛɛ zɔzɔna ví mèn sɔo ní kpò giinaeo mèn pla. Bó bee a kɛ gbé dasíɛ beeo guui? ¹⁰ Yesu mɛ: A to gbéɔ zòlɛ. Sè bɔbɔ di gupiuɛ, ɔ aa zòlɛzòlɛ. Gɔɛo ní tɛɛ aa kà gbɛɔn òaasɔsɔo lɛɛ sɔo (5.000). ¹¹ Yesu pɛɛpiɔ sè à Lua sáaukpà, ɔ a kpaalè gbé pɔ zòlɛ wɛpiɔnɛ. Maa à kpò kpámá lo lá aa yeiwa. ¹² Ké aa kà, a ò a ìwaɔnɛ: A a miɔna pɔ gòò sélɛ pii, ké a kee su vūaaɔ. ¹³ Ǿ aa pɛɛ mèn sɔo pɔ wa sòpi miɔna pɔ gòò sèlɛ gbí kuepla pai.

¹⁴ Ké wà dabudabu pɔ Yesu kèpi è wà mɛ: Gbɛpiá ānabi pɔ lé mɔ dúnia guue síana. ¹⁵ Yesu dɔ ké wa ye mɔ a kpa kía ũ ní gbāaoɛ, ɔ à gònɛ we à ɛa dèdɛ sìsí musu ado.

Yesu taa'oa ísidaa

(Mat 14.22-27, Maa 6.45-52)

¹⁶ Ké oosi kè, aà ìwaɔ gè ísida gòsòlɛ. ¹⁷ Ǿ aa gè gó'ílɛna guu, aalɛ bua ísidapi baale Kapenaū oi. Gu sí kò mé Yesu i mɔ ní kíi yāao. ¹⁸ Zàa'ian gbāa kàka,

õ í lé fele. ¹⁹ Ké aà íwao goli aa kà kiloo soo ge soolo taawa, aa Yesu è, àle taa'o ía, àle sã ní gózi, õ vía ní kú. ²⁰ Ǿ a òné: Mámé, ásu to vía á kũo. ²¹ Aa wèi aà gẽ gó guu, õ gópi kà gu pó aale géu gõõ.

²² Ké gu dõ bila zea gõsõle ísida baale. Aa dõ ké gó'ílèna kú we yãa mendoe, mé Yesu i gẽ gópi guu ní a íwao, aa tà rítèe. ²³ Gbezã gó'ílèna páleò bõ Tibelia aa mò gu pó kái ní gu pó wà pèe sòu Dii sáaukpa gbeao. ²⁴ Ké bílapi è aapi ge aà íwao ku we lo, aa gè gópiò guu aa gè aà welei Kapenaũ.

Yesu mé ble pó í ní ká wēniwa ũ

²⁵ Ké aa aà è ísida baa we, aa òè: Metulu, n ka la boe ni? ²⁶ Yesu òné: Siana mále oé, àle ma wele pèe pó á sò a kã yáie, i ke dabudabu pó á èò yáí no. ²⁷ Asu zike ble pó í láa yáio, sema ble pó í ní ká àizánawa. Gbēnazīn Né mé a á gba blepi, asa aapi õ Mae Lua a seela kèwà.*

²⁸ Ǿ aa aà là aa mè: Kpelewa wá ke wà yá pó Lua ye wà ke kei? ²⁹ Yesu wemá à mè: Yá pó Lua ye à ke mé gbé pó a zī náaikea ũ. ³⁰ Aa òè: Dabudabu kpele ñyõ kewèe ké wà e wí n náaikei? Yá kpele ñyõ kei? ³¹ Wá deziò mana blè guwaiwaiu† lá a kēa láuwa wà mè: A ble pó bõ musu kpámá aa blè.‡ ³² Ǿ Yesu òné: Siana mále oé, i ke Moizi mé ble pó bõ musu kpawáo. Ma Mae mé í ble siande pó bõ musu kpáwá. ³³ Lua blepi mé gbé pó bõ musu í wēni kpa dúniawa ũ. ³⁴ Aa òè: Mae, ñyõ ble bee taa kpáwá gɔɔpii. ³⁵ Ǿ Yesu òné: Mámé§ má ble pó í ní ká wēniwa ũ. Nɔana a gbé pó mò ma kíi de lo, imi

* **6:27** Zaa 1.32 † **6:31** Bɔa 16.15 ‡ **6:31** Sou 78.24 § **6:35** Bɔa 3.14

a ma náaikena de bauo. ³⁶ N beeo lá má òéwa, baa ké a ma e, ále ma náaikéo. ³⁷ Gbé pọ́ ma Mae kpàa a mọ́ ma kíi, mé má gbé pọ́ mọ́ ma kíi yá bauo. ³⁸ I ke mazia pọ́eãkea yáí ma bọi musu ma mọo, sema gbé pọ́ ma zí pọ́. ³⁹ Gbé pọ́ ma zípi pọ́eãn ke: Másu to gbé pọ́ a kpàaọ kee vūaaọ. A ye mà ní bọ gau gọogbezāzī. ⁴⁰ Asa ma Mae pọ́eãn ke: A ye gbé pọ́ wesi aà Néle àle aà náaike wēni láasai e. Mámé má aà bọ gau gọogbezāzī.

⁴¹ Ǿ Yuda gbāadeọ zọakàaàzi, ké à mè áme á ble pọ́ bọ musu ū yáí. ⁴² Aa mè: Gbépiá Yosefu né Yesue. Wá aà de ní aà dao dōo lé? Ǿ àle o a bọ musuea? ⁴³ Yesu òné: Asu zọakao. ⁴⁴ Gbēe a fọ́ mọ́ ma kíio, sema ma Mae pọ́ ma zí aà sísi bàasio, mí aà bọ gau gọogbezāzī. ⁴⁵ A kēa ānabio lá guu wà mè: Lua mé a yāda baade. * Gbé pọ́ Mae Lua yāmà mé a dà mé í mọ́ ma kíi.

⁴⁶ I ke gbēe Mae Lua è ní wéọ no. Gbé pọ́ bọ aà kíi mé aà è ado. ⁴⁷ Siana mále oé, ma náaikena wēni láasai ví. ⁴⁸ Mámé má ble pọ́ í ní ká wēniwa ū. ⁴⁹ A deziọ mana blè guwaiwaiu, kási aa gà. ⁵⁰ Ble pọ́ í bọ musu pọ́ mále opi, tó gbé blè, a gao. ⁵¹ Mámé má ble bēe pọ́ bọ musu ū. Tó gbé blepi blè, aọ ku gọopiie. Ble pọ́ má kpámá mé ma mebaasi ū, ké dúnia e aọ wēni ví yáí.

⁵² Ǿ gbāadepio lé lekpaake ní kōo aa mè: Gbépi a fọ́ a mebaasi kpáwá wà sóe? ⁵³ Ǿ Yesu òné: Siana mále oé, tó í Gbēnazin Né mebaasi só a aà au mío, aọ wēni vío. ⁵⁴ Gbé pọ́ í ma mebaasi só mé í ma au mi wēni láasai ví. Mámé má aà bọ gau gọogbezāzī.

---

* **6:45** Isa 54.13

⁵⁵ Asa ma mebaasiá ble siandee, mé ma auá imia siandee. ⁵⁶ Gbé pò ì ma mebaasi só mé ì ma au mi ku ma guu, mé má kú aà guu. ⁵⁷ Lá Mae Lua b̄ee ma z̄i, mé miò ku aà yáí, màa gbé pò ì ma me so aò ku ma yáí. ⁵⁸ Ble pò b̄ò musun we. A de lán ble pò á deziò blè aa gàwao. Bleεbeeblena aò ku ḡōpiie.

⁵⁹ Yesu yá beeo ò ḡō pò àle yādané Kapenaū lousisikpeue.

Yesu iwaò pòb̄ōzāk̄ea

⁶⁰ Ké aà iwaò yápi mà, an daside mè: Yá gb̄aae, déme a f̄si? ⁶¹ Yesu d̄ò a iwaòwa ké aale z̄ōaka yápi musu, ò a òné: Yápi lé á fu yà? ⁶² Tó a sù á è Gbēnaz̄in Né f̄èle lé tá gu pò a kuu yāa s̄ò be? ⁶³ Lua Nis̄ina mé ì wēni kpámá, mebaasi p̄oe ũ weo. Yá pò má òéó mé Lua Nis̄ina pò ì ní ká wēniwa yá ũ. ⁶⁴ Kási á gb̄eò lé ma náaik̄eo. Asa Yesu gbé pò lé a náaik̄eoò d̄ò za káau ní gbé pò a su a kpámáo. ⁶⁵ Ō à mè lo: Bee yáí má òé, gb̄ee a e m̄o ma kíio, sema Mae Lua aà gbà zé bàasio.

⁶⁶ Za ḡō bee aà iwaò pòb̄ōzāk̄è dasidasi, aai teaàzi lo. ⁶⁷ Ō Yesu a iwa gb̄eòn kuεplao là à mè: A ye ta s̄ò yà? ⁶⁸ Sim̄ō Piεε wèwà à mè: Dii, dé kíi wá géui? N wēni láasai yá ví. ⁶⁹ Wa n náaik̄è, ò wá d̄ò ké Lua gbé pò a kua adoan n ũ. ⁷⁰ Yesu òné: A gb̄eòn kuεplao, mi á seo lé? Kási á gb̄edo Setāu ví. ⁷¹ Sim̄ō Isalioti né Yudasi yá ò àle o. Aàpi mé gb̄eòn kuεplao gb̄edo pò a aà kpámá ũ.

7

Yesu gea Lákped̄ōa dikpeu

¹ Bee gbɛa Yesu gè Galile wéle ní wéle, asa a ye bɛbɛ Yudeo, ké Yuda gbãadeɔ lé aà we yáí. ² Yudaɔ Lákpedɔa dikpe kãikù,* ³ ã aà dāunaɔ òè: Fɛle lakii gé Yude, ké n ïwa pɔ kú weɔ yá pɔ níle keɔ e sɔ. ⁴ Tó gbé ye tɔbɔ, ïli a yáɔ ke asii guuo. Lá níle yáe beɔ taa ke, n nziá ɔb dúniaɛ. ⁵ Baa aà dāunapiɔ i aà náaikɛo. ⁶ Ǿ Yesu ònè: A gɔɔ i kamɛɛ yāao. Apiɔ sɔ, gɔɔpii zɛvɛ. ⁷ Dúnia a we zaáguo, āma a zamagu, ké mi mɛ aà yákea vāi yáí. ⁸ A gé dikpepiu, mále géuo, asa a gɔɔ i kamɛɛ yāao. ⁹ Aà yápi oa gbɛa à gè Galileɛ.

¹⁰ Ké aà dāunapiɔ gè dikpepiu, ã à gbàsa gè. I gé bíla wáao, à gè asii guue. ¹¹ Yuda gbãadeɔ lé aà wɛɛɛ dikpepiu aa mè: Aàpi ku má ni? ¹² Bíla guu wàle yákùkù o maamaa aà musu. Gbèeɔ mè: Gbēmaaɛ. Gbèeɔ mè: Aawo, àle gbéɔ sāsāɛ. ¹³ Gbèe i aà yā'o gupuauo, ké wàle viake gbãadepiɔnɛ yáí.

¹⁴ Ké dikpe kà a guo, Yesu gè Lua ua, àle yādané. ¹⁵ Aà yá bɔ gbãadepiɔ saɛ aa mè: Gbé pɔ i kyokɛo mé lá dɔ kéwaa? ¹⁶ Ǿ Yesu ònè: Yá pɔ mi danéá mazia yá no, gbé pɔ ma zí yáɛ. ¹⁷ Tó gbé ye ze ní Lua pɔeakeao, tó ma yādanɛ de aà pɔ ù ge mazia yá mále o, aɔ dɔɛ. ¹⁸ Gbé pɔ ï azia yā'o lé wɛɛɛ à tɔbɔɛ. Gbé pɔ ï wɛɛɛ à gbé pɔ a zí tɔbɔ, ade náai vɛ, mɔafili kú aà guuo. ¹⁹ Mɔizi i ikoyādaéo lé? A gbèe yápi kúa sɔo. Bóyāi ále ma wei?

²⁰ Ǿ bíla òè: N taa vɛɛ. Déme lé n wei? ²¹ Yesu ònè: Yá mendo má kè, ã à bɔ ápii saɛ. ²² Mɔizi tɔzɔyā dàɛ,† ï i tɔzɔ kámabogɔzɔ. (Kási i ke Mɔizi

* 7:2 Iko 16.13 † 7:22 Lev 12.3

mé dàaleo, à b̀ò á dezi káauo ḱíe.)‡ 23 Lá wì t̄z̄n̄éé kámaboḡozi, ké wasu b̀o M̄ozi ikoyā kpeo yái, b̀oyái á p̀o paamazi, ké ma gb̄é m̀è búu gbà aafia kámaboḡozi?§ 24 Asuli yá gwa lá á wé lé ewao. Ali yá gwa a zéwa.

K̄kpaalea Yesu yái

25 ¶ Yelusaleūdee m̀è: Gb̄épiá gb̄é p̀o wàle we nolo? 26 Gwa, àle yā'o gupau kee, mé gb̄e lé ledaaázioa? Gb̄adeo àà d̄ò Mesii ũ síana yà m̄o? 27 Wá d̄o gu p̀o gb̄épi b̀u. Tó Mesii m̀è, wao d̄o gu p̀o à b̀uo. 28 Ayāmeto ḡo p̀o Yesu lé yādané Lua ua, à p̀una à m̀è: A ma d̄o mé á d̄o gu p̀o ma b̀u. Kási mi m̀ó ní maziaoo. Gb̄é p̀o ma z̄íá síandee, mé á àà d̄o. 29 Má àà d̄o, asa ma b̀o àà ḱíe, àapi mé ma z̄í. 30 ¶ aale wele àà ḱú, āma gb̄e i okāwào, asa àà ḡo i pa yāao. 31 Bíla guu wà Yesu náaikè dasi wà m̀è: Tó Mesii m̀è, a dabudabuke dasi de a p̀o p̀o gb̄é bee k̀èla yà?

32 Ké Falisio mà wàle yákūkū o zā guu àà yá musu, ñ sa'onkiaò ní Falisipio d̄oaiò z̄í àà ḱí. 33 ¶ Yesu m̀è: Ma kuaán̄o ḡò ȳo, mí gbasa tá gb̄é p̀o ma z̄í ḱí. 34 A ma wele à kuaa, asa á f̄o gé gu p̀o má kúuo.* 35 ¶ gb̄adepio lé k̄o lala aa m̀è: Má a ye géu, wí kuawài? A ye gé wá gb̄é p̀o lala'ò buipāleo guuo ḱí à yāda buipālepione yà? 36 Yá p̀o a òpi mi dea ni? A m̀è wá a wele wà kuawa, gu p̀o á kúu, wá f̄o gé weo.

‡ 7:22 Daa 17.10 § 7:23 Zaa 5.9 * 7:34 Zaa 12.26, 14.3, 17.24

³⁷ Dikpe gɔɔ gbia pɔ de kaa'isizɪ ũ, Yesu fɛle pùnámá à m̀è: Gbé́ pɔ imi lé de aà mɔ ma kíi, ³⁸ gbé́ pɔ lé ma náaike aà imi, í pɔ í ní ká wēniwa iɔ bɔ aà ǹòse guu, lá a kēa Luayātaalauwa.† ³⁹ A bee ò Lua Nisina pɔ gbé́ pɔ lé a náaike e yá musue. Aai Lua Nisinapi e gɪao, ké Yesu i tɔbɔ yāao yáí.

⁴⁰ Ké bíla yápi mà, gbēeɔ m̀è: Gbé́piá ānabipie síana. ⁴¹ Gbēeɔ m̀è: Gbé́ beepiá Mesiie. Ama gbēeɔ m̀è: Mesii a bɔ Galilee? ⁴² A kēa Luayātaalau wà m̀è Mesiiá Davidi buie,‡ a bɔ Davidi be wéle Betelēũe. § ⁴³ Ǿ bíla kɔkpaalè Yesu yáí. ⁴⁴ An gbēeɔ ye aà kú, āma gbēe i ɔkāwàò.

⁴⁵ Ǿ dɔaiɔ èa tà sa'onkiaɔ ní Falisiɔ kíi. Ǿ aa ní lá aa m̀è: Bóyáí i aà kú sùòò ní? ⁴⁶ Dɔaipɔ wemá aa m̀è: Gbēe i yā'o lán gbé́piwa yāao. ⁴⁷ Ǿ Falisiɔ ònè: A á sāsā sō yā? ⁴⁸ Gbāadee ge Falisie aà náaikèe? ⁴⁹ Bíla bee Lua yá d̄so, Lua láaiz̄ímáe. ⁵⁰ Nikodeũ pɔ gè Yesu kíi* yāaá gbāadepiɔ doe. A ònè: ⁵¹ Wá ikoyā guu wà m̀è, wásu yāda gbéla aà yāmasai ge yá pɔ a kè d̄saio. ⁵² Aa òè: Galile gbén n ũ sōa? Wétei n gwa. Nyɔ e ānabie a bɔ Galileo. ⁵³ Ǿ baade tà a be.

8

Nɔe pɔ wa kù ní ḡso

¹ Yesu gè Kùkpe s̄is̄ipɔleu. ² Ké a gu d̀ò ḡɔɔ, à èa gè Lua ua. Gbé́pii m̀ò aà kíi, ò à z̀òle lé yādané. ³ Ǿ Mɔizi ikoyādanedeɔ ní Falisiɔ m̀ò ní nɔe pɔ wa kù ní ḡsoo, aa aà zè z̄ã guu ⁴ aa ò Yesue: Metulu, wà nɔee bee kù ní

† **7:38** Isa 44.3, Eze 47.1   ‡ **7:42** 2Sam 7.12   § **7:42** Mis 5.1

* **7:50** Zaa 3.1-2

dàakεαοε. ⁵ Mɔizi dīlεwẽε wá ikoyã guu wà nɔε bee taa pápa ní gbεo wà dεε. * N è kpelewa s̄si? ⁶ Aa bee ò ké aalε líkpalεwà aa e yādaaàla yáie. Ǿ Yesu nàale, àle ɔgbekẽ tɔlewa. ⁷ Ké aa gĩ lé aà lala, ɔ à a mi fɛle a òné: A gbé pó i duunake yāao, aà aà pá ní gbεo séia. ⁸ Ǿ à èa nàale, àle ɔgbekẽ tɔlewa b. ⁹ Ké aa mà màa, ɔ aa gèzεa dodo sea za gbẽzɔɔwa. Ǿ Yesu gò ado ní nɔεpio. ¹⁰ Ǿ à èa a mi fɛle a òè: Nɔε, aa tà má ni? Wi yādanla boa? ¹¹ Nɔεpi wèwà à mè: Baa, gbēe ku la bo. Ǿ Yesu òè: Mapi má yādanla s̄so. Géi. Za gbã r̄su duunake bo.

Yesu mé gupua ũ dúniaε

¹² Ǿ Yesu yã'ò bílaε b à mè: Mámε má gupua ũ dúniaε, gbé pó temazi aɔ ku gusiau bo, gupua pó ì ní ká wēniwa ɔ aɔ v̄i. ¹³ Ǿ Falisiɔ òè: N de nzia seelade ũ, n yá náai v̄i. † ¹⁴ Ǿ Yesu wèwà à mè: Baa tó mále mazia yã'o, ma yá náai v̄i, asa má d̄s gu pó ma bou ní gu pó mále táuo. Apiɔ, á gu pó ma bou ní gu pó mále táuo d̄so. ¹⁵ Alε ma tàae e lá á wé lé ewaε. Mále gbēe tàae eo. ¹⁶ Tó ma su gbé tàae è, ma aà tàae'ea aɔ náai v̄i, asa má kú madoo, ma Mae pó ma z̄i kumanɔ. ¹⁷ A kú á ikoyã láu wà mè, seelade gbēon plaɔ yá mé náai v̄i. ¹⁸ Mámε má de mazia seelade ũ. Ma Mae pó ma z̄iá ma seelade b. ¹⁹ Ǿ aa aà là aa mè: N mae ku má ni? Yesu wèwà à mè: A ma d̄so mé á ma Mae d̄so. Tó a ma d̄s, d̄s a ma Mae d̄s.

²⁰ Yesu yá bee ò ɔsik̄i, gɔɔ pó àle yādané Lua uaε. Wi aà k̄ũo, asa aà gɔɔ i pa yāao.

* **8:5** Iko 22.22-24 † **8:13** Zāa 5.31

21 Ǿ Yesu ònέ ɓ: Málε tá mé á ma wεεε, āma á ga á duuna guue. A f̄ǵ gé gu pó málε táuo. 22 Ǿ gbāadepiɔ mè: A mè wá f̄ǵ gé gu pó áλε táuo. Asu azia de yá mɔɔɔ? 23 Ǿ Yesu ònέ: Z̄íε la gbέɔn á ũ, musu gbén ma ũ. Dúniaε bee gbέɔn á ũ, dúniaε bee gbén ma ũo. 24 A yáí tò má òé á ga á duuna guue. Asa tó i si máme má aà ũo,‡ á ga á duuna guue. 25 Ǿ aa aà là aa mè: Mmenn déi? Yesu wémá à mè: Gbé pó má òé za káauε. 26 Má yāví dasi mà o á yá musu, mí yādaoála. Gbé pó ma z̄íá siandεε, yá pó má mà aà kíi ̄ mi o dúniaε.

27 Aai d̄ǵ ké Mae Lua yá ̄ áλε onέo, 28 ̄ Yesu ònέ: Tó a Gbēnazin Né se d̄ò musu, í gbasa d̄ǵ máme má aà ũ. Mili yāε ke ní maziaoo, yá pó ma Mae dàmeε ̄ mi o. 29 Gbé pó ma z̄í kumanɔ, i ma to madoo, asa miɔ yá pó i kaaàgu ke gɔɔpiie. 30 Gɔɔ pó Yesu lé yápiɔ o, wá aà náaikè dasi.

Yesu dea Ablahaŭa

31 Ǿ Yesu ò Yuda gbāade pó aa a yá siɔne: Tó á ma yá k̄ua, áɔ de ma iwaɔ ũ yāma. 32 Aɔ siana d̄ǵ, siɔnapi i to à ḡǵ wéεɔ ũ. 33 Ǿ aa òè: Ablahaŭ buin wá ũ, wi zɔble gbéεε yāao. Ǿ níε o wá ḡǵ wéεɔ ũa? 34 Yesu wémá à mè: Siɔna málε oé, gbé pó i duunakεá duun zɔε. 35 Zɔá ua gbéεε gɔɔpiio, ua né mé ua gbé ũ gɔɔpii. 36 To Lua Né á bó, á ḡǵ wéεɔ ũ siɔna. 37 Má d̄ǵ ké Ablahaŭ buin á ũ, āma áλε ma wε, ké ili ma yāda á n̄sεuo yáí. 38 Yá pó má è ma Maewa ̄ málε o, yá pó á mà á mae kíi ̄ áλε ke. 39 Ǿ aa òè: Ablahaŭ mé wá mae ũ. Ǿ Yesu ònέ: Tó Ablahaŭ

‡ 8:24 Bɔa 3.14

ɔlesenaɔn á ũ, dɔ́ ále Ablahaũ kea ke. ⁴⁰ Tia kéwa ále ma we, ma gbé pọ́ ma síana'òé, síana pọ́ má mà Lua kíi. Ablahaũ i yá bee taa keo. ⁴¹ Ale á mae kea kee.

Ɔ aa òè: Naaenɔn wá ũo. Wá mae m̀̀endoe, ɔn Lua ũ. ⁴² Yesu ònè: Tó á maen Lua ũ, dɔ́ á yemazi, asa Lua kíi ma bou ma mo. Mi mó ní mazíao, aàpi mé ma zì. ⁴³ Bóyáí á ma yá midɔo ni? Ké á f̄s swádo ma yáio yáie. ⁴⁴ A mae Ibiisi pón á ũ, aà p̄eã ɔ́ á ye ke. Gb̀̀edenan aà ũ za káau, i ze ní síanao, ké síana ku aà ǹ̀se guuo yáí. Tó à ɛ̀̀tò, aàzía daan we, asa ɛ̀̀den aà ũ, ɛ̀̀go midee. ⁴⁵ Mapi s̄s mi síana'o. A yáí ili ma yá sio. ⁴⁶ A guu, déme duuna èai? Lá síana mále o, bóyáí ále ma yá sio ni? ⁴⁷ Gbé pọ́ de Lua pọ́ ũ ì swádo yá pọ́ Lua lé oie. A de Lua pọ́ ũo, a yáí ili swádo ma yáio.

⁴⁸ Ɔ gbãadepiò òè: Samali gbén n ũ! N t́́a víe! Wá yá na noa? ⁴⁹ Yesu m̀̀: Má t́́a seao. Mi ma Mae kpela, ɔ́ i ma kpebo. ⁵⁰ Mili weee mà azía tobo, Lua mé ì weelemee, ɔ́me yãḡḡna ũ. ⁵¹ Síana mále oé, gbé pọ́ ma yá k̄́a a ga bauo.

⁵² Ɔ gbãadepiò òè: Wá dɔ́ sa ké ní t́́a ví. Ablahaũ gà ní ànabio píi, ɔ́ r̄́le o gbé pọ́ n yá k̄́a a ga bauoa? ⁵³ N de wá dezi Ablahaũ pọ́ gála yà? Anabio gága lo. Dé r̄́le nzia dile a ũi? ⁵⁴ Yesu m̀̀: Tó mále mazía toboe, bee gbiao. Ma Mae pọ́ ále me a de á Lua ũ, aàpi mé ì ma tobo. ⁵⁵ A aà d̄́o, àma má aà d̄́. Tó ma m̀̀ má aà d̄́o, máo de ɛ̀̀de ũ lááwae. Má aà d̄́ mé má aà yá k̄́a. ⁵⁶ A dezi séia Ablahaũ p̄̀nakè ma goo ea yá musu. A è, ɔ́ aà p̄̀ k̀̀na. ⁵⁷ Ɔ gbãadepiò òè: Ni ka wè blakwi yáao, ɔ́ n Ablahaũ èa? ⁵⁸ Yesu ònè:

Siana mále oé, e wàò gé Ablahaũ ii, má kú.

⁵⁹ Ǿ aa gbε sèle wà àà pápaò. Ǿ à ùle à bò Lua ua.

9

Gbé pò wa ì vĩa gbágbáa

¹ Ké Yesu lé beβε, à gbé pò wa ì vĩa è. ² Ǿ àà ìwaò àà là aa mè: Metulu, dé duuna yáí ò wà gbépi li vĩaí? Àà zia pò yáí yà, ge àà de ní àà dao pòε? ³ Yesu wèmá à mè: I ke àà duuna ge àà de ní àà dao pò yáí no. Ké wà Lua yákea ewà yáíε. ⁴ Sema wà gbé pò ma zì yákea ke za gupua wéi. Gwāasina lé mó ké gbēe a e yāe ke bo. ⁵ Goo pò má kú dúnia guu, má de gupua ũ dúniaε.

⁶ Ké a ò màa, à lé'i tò bùsuwa, ò a yà a màma àà wéowa. ⁷ A òè: Ge ò oopi Siloe í guu. (Bee mè í sísia.) Ǿ à gè oopì, ò à sù wé wēa. ⁸ Àà fáanideò ní gbé pò aa àà dō baakena ũò mè: Gbé pò ìò baake zōleapin weo lò? ⁹ Gbēeò mè: Aàpiε. Gbēeò mè: Aawo, ade bòaàwaε. Gōepi mè: Mámε! ¹⁰ Ǿ aa àà là aa mè: Kpelewa ní kè n wé wèi? ¹¹ A wèmá à mè: Gbé pò wí mε Yesu mé bùsu yà a màma ma wéwa, à mè mà ge oopi Siloe í guu. Ké ma ge oopì, ò ma gu'è. ¹² Ǿ aa àà là aa mè: Aàpi ku má ni? A mè: Má dōo.

¹³ Ǿ aa gè Falisio kú ní gbé pò de vĩa ũ yāapio. ¹⁴ A mò lè kámabogoozi ò Yesu bùsu yà àà wé wèè. ¹⁵ Ǿ Falisio àà là b: Kpelewa ní kè n gu'èi? A wèmá à mè: A bèle nà ma wéwaε. Ké má pìpi, ò ma gu'è. ¹⁶ Ǿ Falisio mè: Gbépi i bò Lua kúio, asa ìli kámabogoozi yādao. An gbēeò mè: Duunkena a fō dabudabu beeo taa keε? Ǿ aa kōkpaalè. ¹⁷ Ǿ aa àà là b: Mpi sō

n gbé pò à n wé wèñe, níle e kpelewa àà yá musui?
A m̀è: Anabiε.

18 N beeo gbāadeo i si ké a de vĩa ũ ò àà wé wèò, ò aa gè àà de ní àà dao sísi. 19 Aa ní lá aa m̀è: A nén laa? A àà ì vĩa yāma yà? Kpelewa a kè àle gu'e sai? 20 Ŋ àà de ní àà dao wèmá aa m̀è: Wá dõ ké wá néε. Wa àà ì vĩaε. 21 Ama lá a kè sa àle gu'e, wá dõo. A àà la we, gbé gbāae, a fõ azia yā'o. 22 Àà de ní àà dao ò màa, ké aale vĩake gbāadeone yáie. Asa aa zèò ké gbé pò ò Yesuá Mesiie, wà lousisikpezõεε. 23 Bee yáí àà de ní àà dao m̀è, gbé gbāae, aa àà la.

24 Gbé pò de vĩa ũ yāapi sísia gēn plaade guu ò aa òè: O ní sí ní Luao. Wá dõ ké gõepiá duunkenaε. 25 Ŋ à m̀è: Tó duunkenaε, má dõo. Yá m̀endo má dõ. Vĩan ma ũ yāa, ò mále gu'e sa. 26 Ŋ aa àà là aa m̀è: Bó a kènèi? A n wé wèñe kpelewa ni? 27 A wèmá à m̀è: Má òé kò, i swáseio. Bóyāi á ye mai lbi? A ye gõ àà ìwao ũ sò yà? 28 Ŋ aa zoadòwà aa m̀è: Mmε ní de àà ìwa ũ we! Wamõõwao Mõizi ìwaon wá ũ. 29 Wá dõ ké Lua yá'ò Mõizie. Aàpi sò, wá dõ gu pò à b̀uo.

30 Ŋ gõepi òné: Yábõnsae ma we! A ma wé wèmmε, ò á dõ gu pò à b̀uoa? 31 Wá dõ ké Lua lí swáse duunkenaõ yáio, ì swáse a yāmana pò ì a pœã ke yáí. 32 Zaa Lua dúnia kàle, wi ma gbēε gbé pò wa ì vĩa wé wèò. 33 Tó gbépi i bõ Lua kíio, a fõ pœ keo. 34 Ŋ aa òè: Wà n i duuna guu míomioε, ò níle yādadawéεa? Ŋ aa àà yà.

Luad̄saiá v̄lakūaε

35 Yesu mà wà àà yà. Ké à àà è, à àà là à m̀è: Nle Gbēnazin Né náaikea? 36 Gõepi wèwà à m̀è: Mae,

dén aà ũi, ké mà e aà náaikei? ³⁷ Yesu òè: N aà è, aàpi mé lé yá'onno. ³⁸ Ǿ gōēpi òè: Dii, mále n náaike. Ǿ à kùlèè. ³⁹ Ǿ Yesu m̀è: Gb́é kpaalea yáí ma moi dúniau la, ké wésiadeo gu'e, wékēnao i gō v̄iao ũ.

⁴⁰ Falisieo ku we. Ké aa yápi mà, aa òè: Wápio, v̄iaon wá ũ s̄oa? ⁴¹ Ǿ Yesu òné: Tó v̄iaon á ũ, d̄s á duuna v̄io. Lá ále o á wé k̄ea, á duuna ḡi kue.

10

Yesu s̄ad̄an maa

¹ Siana mále oé, gb́é p̄o lí ḡe s̄a kaa léuo, i v̄i kaaa gup̄alei, adeá kp̄áie, kp̄áiweliw̄ee. ² Gb́é p̄o i ḡe kaa léu s̄o, ade mé s̄ad̄ana ũ. ³ Kaa lé d̄ōana i z̄ew̄e adee, s̄ao s̄o aa aà loo d̄s. I a s̄ao sísi an baade t̄owa, i b̄oleño. ⁴ Tó à b̄oleño, i d̄oan̄é, aaīo teāzi, ké aa aà loo d̄s yáí. ⁵ Aali we t̄e gb̄ep̄alezio. Aaī b̄aalèè, ké aa gb̄ep̄ale loo d̄so yáí.

⁶ Yesu yápi l̄eēñé, s̄ aai d̄s b̄o yá a ònéo. ⁷ Bee yáí Yesu èa òné: Siana mále oé, máme má kaa lé ũ s̄ōne. ⁸ Gb́é p̄o aa d̄oameeoa kp̄áione, kp̄áiweliw̄eone n̄pii, s̄ s̄ao i ní ȳamao. ⁹ Máme má kaa lé ũ. Gb́é p̄o ḡè ma guu a aafia'e. Alio ḡe alio bo, ali p̄obleki e. ¹⁰ Kp̄áí'oa yáí s̄ kp̄áí i moi, i p̄o de i p̄o òokpa. Ma moe, ké gb́é aao w̄eni v̄i, aaīo v̄i à k̄e z̄ai. ¹¹ Máme má s̄ad̄an maa ũ. S̄ad̄an maa i gi a w̄enii a s̄ao yáí. ¹² Gb̄ewinaá s̄ad̄an maa no. Lá s̄ao de aà p̄o ũo, tó a è àwalewana lé m̄o, i s̄ao to we à b̄aalèè, s̄ àwalewana i s̄ao k̄úk̄ú i ní f̄aaa. ¹³ Gb̄épi bàa lío kú ní s̄ao, ké a de gb̄ewina ũ yáí.

¹⁴ Máme má s̄ad̄an maa ũ. Má a s̄ao d̄s, mé aa ma d̄s, ¹⁵ lá Mae Lua ma d̄s mé má aà d̄owa. Mále ḡi ma

wēnii an yáí. ¹⁶ Má sã pãleɔ vɪ aa ku kaaε beeuo. Sema mà dɔaané s̄. Aa ma lɔɔ ma, kpàsa i ḡɔ m̀endo ní dānao m̀endo. ¹⁷ Mále gí ma wēnii ké mà εa si lɔ yáíε. A yáí Mae Lua yeimazi. ¹⁸ Gbēe a ma wēni siao, má ḡii ní maziaoε. Má a ḡiia zé vɪ, mé má a sia zé vɪ lɔ. Yá pó ma Mae d̄ilem̄εen we.

¹⁹ Yápi yáí Yuda gbãadeɔ k̄kpaalè lɔ. ²⁰ An guu gbé daside m̀è: A t́aa v̄íε, àà mi l̄iaaε. B́oyáí ále swáε àà yáii? ²¹ An gbēeɔ m̀è: T́ade yá'oan weo. T́aa a f̄i v̄ia wé w̄ēe?

Yesu a luakε oané

²² Lua kpé sak̄εa Yelusaleũ dikpe kà. Buziεε, ²³ ̄ Yesu lé beβε Lua ua a gu pó w̄i m̄ε Salom̄ɔɔ bilandaau. ²⁴ ̄ Yuda gbãadeɔ l̄iaaàzi aa àà là aa m̀è: Nȳɔ wá tó looa e b̄ε ni? Tó Mesiin n ũ, ow̄εε wásawasa. ²⁵ ̄ Yesu wèmá à m̀è: Má òé, i sio. Yá pó mále ke ní ma Mae t̄ooɔ, yápiɔ mé a seela ũ. ²⁶ Apio s̄ i sio, ké á de ma s̄ao ũo yáí. ²⁷ Ma s̄ao i ma yāma. Má ní d̄o mé aaɔ temazi. ²⁸ Mi wēni láasai kpámá, aa gaga bauo. Gbēe a f̄i ní b̄o ma ɔziɔ. ²⁹ Ma Mae mé ní kpaa, mé àà z̄o de gbépiia. Gbēe a f̄i ní b̄o àà ɔziɔ. ³⁰ Mapi ní ma Maeo wá douε.

³¹ Gbãadepiɔ gbε s̄èle lɔ, aa ye àà pápaò aa àà de. ³² ̄ Yesu òné: Ma yāmaa pó ma Mae d̄am̄εεɔ k̄éé dasi. A kpele yáí á ye ma pápa ní gb̄eoi? ³³ ̄ gbãadepiɔ wèwà aa m̀è: Wá ye wà ní pápa ní gb̄eo yāmaa pó ní k̄é yáí no. Ké n d̄ε ní Luao yáíε.* Gbēnaz̄inan n ũ, ̄ n nz̄ia d̄ile Lua ũ. ³⁴ ̄ Yesu wèmá à m̀è: Lua ò á ikoyã láu à m̀è, luaɔn ní ũ.† ³⁵ Lua i o

* **10:33** Lev 24.16 † **10:34** Sou 82.6

gbé pò àlè yā'onépioñe luao lé? Àà yá bādeá vī sōo.
³⁶ Ma gbé pò ma Mae ma dilè adoa à ma zī dúnia
 guu sō, ké ma mē Lua Néñ ma ũ, bóyāi a mē ma dōe
 ní Luaoēi? ³⁷ Tó mále ma Mae kea keo, ásu ma yá
 sio. ³⁸ Tó mále ke sō, baa tó i ma yá sio, à ma náaike
 ma yākeao yái, ké à e dō sáasā Mae Lua ku ma guu
 mé má kú aà guu. ³⁹ Ŏ aa èa lé zeweele wà aà kú, ò à
 pilimá.

⁴⁰ Ŏ à èa gè Yuudē baale, gu pò Zāa gbéō da'ilékèu
 séia. A gōoplakè we, † ⁴¹ ũ wà mō aà kíi dasidasi wà
 mē: Baa ké Zāa i dabudabue keo, yá pò a ò gbéē bee
 musu piíá síanae. ⁴² Ŏ wà aà náaike we dasi.

11

Lazaa gaa

¹ Gbé pò wī mē Lazaa lé gyāke Betani, wéle pò aà
 dāeō Maliama ní Maatao kuu. ² Maliamapi mé nōe
 pò tulale kà Diiwa à aà gbá wàa ní a mikāo ũ. ³ Ŏ
 Lazaa dāepio lékpāsākè Yesue aa mē: Dii, n gbēna
 lé gyāke. ⁴ Ké Yesu yápi mà à mē: Gyāpi miá ga
 no. Ké Lua zōōke bō gupuaú yáie, Lua Né i tōbō a
 musu. ⁵ Yesu ye Maata ní aà dāunao ní Lazaozi.
⁶ Àà Lazaa gyākea baomaa gbēa à kè gu pò á kúu
 gīa gōō pla.

⁷ Bee gbēa ò a ò a íwaōñe: Wà ea gé Yude. ⁸ Ŏ aà
 íwaō òè: Metulu, gbāadeō ye n pápa ní gbēo i gēgēo,
 ò ní ye wà ea gé we la? ⁹ Yesu mē: Fāane do lēlu
 kuēpla nolo? Gbé pò lé bebe fāane lí gēmbōleo, ké àlè

---

† 10:40 Zaa 1.28

gu'e dúniaε bee gupua yáí. ¹⁰ Tó àlε beβε gwāasína, a gēmbolεε, ké a gupuapi vïo yáí.

¹¹ Yápi oa gbεa Yesu òné: Wá gbēna Lazaa i'ò. Mále gé aà vuiε. ¹² Ǿ aà iwao òè: Dii, tó àlε i'oe, a aafia'e. ¹³ Lazaa gaa yá Yesu lé oné, ò aale e i'oaε síana. ¹⁴ Ǿ Yesu òné sa wásawasa: Lazaa gàε. ¹⁵ Ma pɔ kèna ké má kú weo, ké à e à ma náaike yáí. Wá gé aà kíi. ¹⁶ Ǿ Tomaa pó wí me Sía ò a gbéɔne: Wá gé, wí ga ní Diio s̄.

¹⁷ Ké Yesu kà we, à mɔ lè wá Lazaa v̄i à kè gɔɔ síīs̄ kò. ¹⁸ Betani ku kái ní Yelusaleũo lán kiloo àās̄ taawa. ¹⁹ Yuda gbāadeɔ b̄ò we dasi aa m̄ò Maata ní Maliamao kíi an n̄òse níniiné an d̄ao ga yá musu. ²⁰ Ké Maata mà Yesu lé m̄ó, à gè daiaàlε. Maliama ḡò z̄l̄εa be. ²¹ Ǿ Maata ò Yesuε: Dii, tó ní kú la yāa, ma d̄ao a gao. ²² Baa tia má d̄o ké yá p̄ó ní gb̄εa Luawa, a kenε. ²³ Yesu òè: N d̄ao a vu. ²⁴ Maata òè: Má d̄o ké a vu z̄i p̄ó gεo vu gɔɔgbεzāz̄i. ²⁵ Yesu òè: Mámε má gb̄é p̄ó ì gεo vu à wēni kpámá ũ. Baa tó ma náaikena gà, a gi ào kuε. ²⁶ Gb̄é p̄ó kú mé àlε ma náaike a ga bauo. N bee sía? ²⁷ Maata òè: Ao Dii, má sí ké Mesii, Lua Né p̄ó wá m̄è a mɔ dúnia guun n ũ.

Lazaa vua

²⁸ Ké Maata yápi ò, à gè a d̄auna sísi, a òè asii guu: Metulu m̄ò, àlε n gbεa. ²⁹ Ké Maliama yápi mà, à f̄elε kpakpa, àlε gé aà kíi. ³⁰ Yesu i ḡé w̄élε guu yāao, a ku gu p̄ó Maata d̄auaàlε ḡiaε. ³¹ Gbāadepiɔ ku kp̄eu ní Maliamao, aale aà n̄òse niniè. Ké aa è à f̄elε ní wāao à b̄ò, aa b̄ò teààzi, asa aale e àlε gé ɔlbi miaaε.

³² Ké Maliama kà gu p̄ó Yesu kúu, ké à aà è, à kùlε aà gb̄az̄i a òè: Dii, tó ní kú la yāa, ma d̄ao a gao.

lɔ, ké aà ní ké m̀è doū. ⁵³ Za zibeezī ɔ̄ gbãadepiɔ̄ zè ní Yesu deao. ⁵⁴ A yáí tò Yesu i bɔ̄ gupau ní guu lɔ. ɔ̄ à gè z̄ɛwia pɔ̄ kú gbáa léa, w̄í mē Eflaiũ. A gɔ̄plakè we ní a ìwaɔ̄.

⁵⁵ Yudaɔ̄ Gẽamusu dikpē kãikũ. Wà b̀ò z̄ɛwiaɔ̄ guu dasidasi, wà gè Yelusaleũ e dikpepi àò ka gbábɔa yáí. ⁵⁶ Wàlɛ Yesu wɛlɛ, wa zɛa Lua ua, wàlɛ k̄ɔ̄ lala wà m̀è: A è kpelewai? A we m̀ò dikpeue? ⁵⁷ Sa'onkiaɔ̄ ní Falisiɔ̄ ðilɛ tó gb̄ɛ̄ Yesu kúkíi d̄s̄, aà oné ké wà e aà kũ.

12

Tulalekaa Yesu gbáɔwa (Mat 26.6-13, Maa 14.3-9)

¹ Gẽamusu dikpē g̀ò gɔ̄ soolo, ɔ̄ Yesu m̀ò Betani, Lazaa pɔ̄ à aà vù à b̀ò gau bɛ w̄é̄lɛu. ² Wà blekè Yesue we. Maata mé lé ble kpaale, mé Lazaa ku bleblenaɔ̄ guu ní Yesuo. ³ ɔ̄ Maliama tulale bui maa ɔ̄de sè m̀ò, à kà litili guo, ɔ̄ a kà Yesu gbáɔwa à aà gbápiɔ̄ wàa ní a mikão. Tulale ḡí lí kpéa. ⁴ Yesu ìwaɔ̄ do, Yudasi Isalioti pɔ̄ a Yesu kpámá m̀è: ⁵ Tulale bee ɔ̄a kà wè do z̄í ɔ̄a ù. Bóyáí wi yía wà a ɔ̄a kpà taasideɔwao ni? ⁶ I bee o taasideɔ̄ w̄ɛnagwaa yáí no, ké kpáíe yáíe. ɔ̄mē ìò m̀òbɔ̄ kũa, ìò ɔ̄a k̄ni kuluyeye. ⁷ ɔ̄ Yesu m̀è: Nɔ̄epi tó. Aà bee ulɛ e ma gɛ̄ kpelagɔ̄. ⁸ Taasideɔ̄ kúánɔ̄ gɔ̄piie,* ãma máo kúánɔ̄ gɔ̄piio.

⁹ Yuda gbãadeɔ̄ mà Yesu kú Betani, ɔ̄ aa gè we dasidasi. I ké Yesu yáí aa gèi adoo, ké aa Lazaa pɔ̄ Yesu aà b̀ò gau e lɔe. ¹⁰ ɔ̄ sa'onkiaɔ̄ zèò aa Lazaa de

* **12:8** Iko 15.11

lɔ, ¹¹ asa aà yáí ɔ gbāadeɔ lé kémá dasi, aale Yesu náaike.

Gbaakpaa Yesuzi Yelusaleŭ

(*Mat 21.1-11, Maa 11.1-11, Luk 19.28-40*)

¹² Ké a gu dɔ̀, bíla pɔ̀ m̀ dikpɛuɔ̀ mà Yesu lé m̀ó Yelusaleŭ, ¹³ ɔ̀ aa kpakpalaɔ̀ zɔ̀zɔ̀ aa gè daioaàlɛ. Aale wiile aale mɛ: Gbāa ke!

Báaaden gbé pɔ̀ lé m̀ó ní Dii tóo ũ!

Báaaden Isailiɔ̀ Kía ũ!†

¹⁴ Yesu zaa'ina è, à dīkpe lá a kēa láuwa wà m̀è:

¹⁵ Sionadeɔ̀, ásu vīakɛo.

A kía lé m̀ó dia zaa'in bɔ̀bɔ̀ kpe.‡

¹⁶ Aà iwao i yápi midɔ̀ gīao. Yesu fɛlɛ taa gawi guu gbɛa ɔ̀ aa dɔ̀ sa ké wà yápi kèè aà yá musuɛ, mé mípiɔ̀ wà apii kèè. ¹⁷ Ké Yesu Lazaa sísi à b̀ò miau à aà v̀ù à b̀ò gau, gbé pɔ̀ kuaànɔ̀ a baokpàkpané. ¹⁸ A yáí bíla gè daiaàlɛ, asa aa mà à dabudabupi kèè. ¹⁹ ɔ̀ Falisiɔ̀ òkɔ̀ɛ aa m̀è: A èa? Wá f̄ɔ̀ pɔ̀ɛ wowào. Gwa, dúnia b̀ò tɛaàzi.

Yesu a ga yá'oa

²⁰ Gelekieɔ̀ ku gbé pɔ̀ aa m̀ò lousisii dikpɛuɔ̀ guu, ²¹ ɔ̀ aa gè Besaida p̀ú kú Galile gbé Filipi kíi, aa wabikèwà aa m̀è: Mae, wá ye Yesu kɔ̀'eaí. ²² Filipi gɛ ò Andeleɛɛ, ɔ̀ aa gè wa ò Yesuɛ sãnu. ²³ Yesu òné: Gbēnazin Né tɔ̀bɔ̀gɔ̀ kà. ²⁴ Siana málɛ oé, tó p̀wɛna i gɛ tíu à f̄mbasib̀ò, Ìɔ̀ ku adoɛ. Tó à f̄mbasib̀ò s̄ɔ̀, Ì nɛ'i maamaaɛ. ²⁵ Gbé pɔ̀ ye a wēnii, wēnipi a v̄uaawà. Gbé pɔ̀ ḡi a wēnii dúniaɛ beeu s̄ɔ̀, ade aɔ̀ ku gɔ̀ɔ̀piiɛ. ²⁶ Tó gbé ye zíkɛmɛɛ, aàɔ̀ tɛmazi, ma

† 12:13 Sou 118.25-26 ‡ 12:15 Zkl 9.9

zikenapi iò ku gu pò má kúu. Tó gbé lé zikemeεε, ma Mae a àà kpεla. ²⁷ Tiasa ma pò yà. Kpelewa má oi? Mà o, Baa, ma bò yá pò lé mɔau yà? Aawo! Ma mɔ yá pò lé mɔapi yáie. ²⁸ Baa, tɔbɔ. Ɔ lɔbò b̀ luabe à mè: Má b̀ k̀, mé má εa b̀ l̀. ²⁹ Ké bíla pò kú we mà aa mè: Lou mé v̀. Gb̄εε mè: Malaika mé yá'òè. ³⁰ Ɔ Yesu òné: I ke ma yáie lɔopi b̀io, á yáie. ³¹ Yá a z̄le dúniaε beewa sa. Wa dúniaε bee kía b̀ kpalau sa. ³² Mapi s̄, tó wà ma se ma d̀ musu, má bui píi sísi aa mɔ ma k̄i. ³³ Ké Yesu ò màa, à d̀aa lé ga pò a su ga yá'oe.

³⁴ Ɔ bíla òè: Wá mà a ku ikoyá láu wà mè, Mesii aò ku gɔɔpiiε, S̄ mé n mè wa Gb̄enaz̄in Né se d̀ musu s̄ be? Déme Gb̄enaz̄in Népi ūi? ³⁵ Yesu wè má à mè: Gupua kuaánɔ ḡɔ yɔε. Gɔɔ pò á gupuapi v̄i, à beu, ké gu su siwáó yáie. Gb̄é pò be gusiau líɔ d̄s̄ gu pò àle géuo. ³⁶ Gɔɔ pò á gupua v̄i, à gupuapi náaikε, í ḡs̄ gupua gb̄é ū. Ké Yesu ò màa, s̄ à gè ùlené.

Yuda gb̄adeɔ́ Yesu náaikεnsaiɔne

³⁷ Baa ní dabudabu dasi pò a kè ní wáaɔ, aai àà náaikεo, ³⁸ ké yá pò ānabi Isaia ò e pa yáie à mè:

Dii, gb̄ε i bao pò wá kpà sio.

Wà n gb̄ā è, wi d̄s̄o.*

³⁹ Aai we àà náaikèò, asa Isaia ò l̀:

⁴⁰ Lua ní wé v̄lak̄ùné ké aasu gu'eo,

à ní ǹse t̄atané ké aasu ȳama aa εa suwa,

i ní gb̄ágb̄āo yáie.†

---

§ 12:34 Sou 110.4, Isa 9.6, Dan 7.14 * 12:38 Isa 53.1 † 12:40 Isa 6.10

41 Isaia bee ò ké à Yesu gawi è‡ yáie, ò à aà yá'ò. 42 N beeo gbãadepio Yesu náaikè dasi. Falisio yáí ò aalio ye wà dõmáo, ké wasu lousisikpezõnéo yáí. 43 Asa aa ye gbẽnazinao ní sáaukpa de Lua ní sáaukpa.

44 ☉ Yesu pùna à mè: Gbế pó lé ma náaike, i ke mapi àle a náaike adoo, àle gbế pó ma zĩ náaikee b. 45 Gbế pó lé ma e lé gbế pó ma zĩ ee b. 46 Ma mo dúnia guu gupua ùe, ké gbế pó lé ma náaike su àò ku gusiau bo. 47 Gbế pó ma yãmà mé a kũao, i ke máme má yãdaaàlao, asa mi mo yãdai dúniala no, ma mo dúnia suabaie. 48 Gbế pó gĩmazi mé i ma yá sio, yákpale lé aà dãe. Yá pó má dàèpi mé a zõlewà gòogbezãzi. 49 Asa mi yãe o ní maziaoo. Yá pó má ò ní yá pó má dànéo, ma Mae pó ma zĩ mé òlẽmẽe. 50 Má dõ ké yá pó a dàmeéá wẽni láasai yãe. Beewa yá pó mále o, mále o lá ma Mae òmẽewaẽ.

13

Yesu a ìwao gbá pípia

1 E Gẽamusu dikpe àò ka, Yesu dõ ké a boa dúniaẽ bee guu taa a Mae kíi gòò kà. Lá a ye a gbếzi dúnia guu, a yeñzi e a wẽni léwae.

2 Aale poble. Ibiisi dà Simoo Isalioti né Yudasie a sũu kò, ké aà Yesu kpámá. 3 Yesu dõ ké a Mae pópíi nàe a ozi. A dõ ké a bo Luapi kíi, mé a ea lé tá aà kíie. 4 Goo pó aale poble, Yesu fẽle à a ula bo kàle, ò à saveti se dò a pi. 5 Bee gbẽa à ikà ta guu, ò à nà a ìwao gbá pípiawa, àle waa ní saveti pó á dò a pipio. 6 Ké à kà Simoo Piẽe kíi, Piẽepi òè: Dii, míme òyõ ma

‡ 12:41 Isa 6.1

gbá pípimεεα? ⁷ Yesu wèwà à mè: N yá pó mále ke d̄s ḡiao. Nyõ d̄s gbεzã. ⁸ Piεε òè à mè: Nyõ ma gbá pípimεε bauo. Yesu òè: Tó mi n gbá pípíio, wáó yãe ví ní k̄so lo. ⁹ Simoo Piεε òè: Dii, i ke ma gbáε adoo, ma o ní ma mioε lo. ¹⁰ Yesu òè: Gbế pó zu'ò bàa kú ní a gue pípíao, sema aà gbá, asa a z̄εε. A gbãsió, ãma i ke ápii no. ¹¹ A d̄s gbế pó a su à a kpámá. A yáí à mè aa gbãsisai m̄piio.

¹² Ké à ní gbá p̄ipiné a làa, à a ula se dà, ò à z̄òle lo. A òné: A yá pó má kèé d̄òà? ¹³ I omεε Metulu ge Dii. Ale o a z̄éwae, asa má de a ùε. ¹⁴ Lá ma gbế pó má de á dii ní á yãdanεdeo ù ma á gbá p̄ipié, àlió k̄s gbá pipi s̄o. ¹⁵ Ma a taa kèé. Alió ke lá má kèéwa. ¹⁶ Siana mále oé, zòblena lío de a diilao, zina lío de gbế pó a z̄ilao. ¹⁷ Lá a yá bee d̄ò, báaadeon á ù tó ále ke. ¹⁸ I ke ápii yá mále oo. Má gbế pó má s̄eo d̄s. Sema yá pó k̄ea láuε bee pa wà mè:

Gbế pó wi ok̄aaa ta doũ mé b̄ò ma kpε.*

¹⁹ Mále oé tia e àò gé mói, ké tó à mò, á sí máme má aà ù. ²⁰ Siana mále oé, tó gbế gbế pó ma aà z̄i d̄ile, à ma dileε. Tó gbế ma dile s̄o, à gbế pó ma z̄i d̄ileε.

Yesu d̄oaa Yudasi ní Piεεo yá'oa

(Mat 26.20-35, Maa 14.17-31, Luk 22.21-34)

²¹ Ké Yesu bee ò, tòlobi z̄uaàgu, ò a òné wásawasa à mè: Siana mále oé, á gbẽdo mé a ma kpámá. ²² O aà iwao k̄s gwàgwa, aa bílikè gbế pó àle owa. ²³ Iwa m̄endo pó Yesu yeaàzi gεngεsεkεa aà saε. ²⁴ O Simoo Piεε lesuikèè aà Yesu la gbế pó àle o. ²⁵ O iwapi s̄okpàle Yesuzi à aà là à mè: Dii, dé ni? ²⁶ Yesu

* 13:18 Sou 41.10

wèwà à m̀: Má l̀maz̀ dowa, mí kpá adewa. ̀ à l̀maz̀ dowa a kpà Sim̀ Isalioti né Yudasiwa. 27 Ké Yudasi l̀mapi sí, Setãu g̀èaàgu g̀. ̀ Yesu òè: Yá p̀ r̀le ke ke kpakpa. 28 Gb̀é p̀ aale p̀ble, an gb̀e i d̀ b̀yã Yesu bee òiè. 29 Lá Yudasi mé ì m̀b̀ k̀a, ò gb̀e l̀ e Yesu òè aà gé dikpe p̀ p̀ aa yeio l̀ie ge aà gé p̀e kpáí taasidewa. 30 Ké Yudasi l̀mapi sí, à b̀ g̀. A m̀ l̀ gwáe.

31 Ké Yudasi b̀, Yesu m̀: Tiasa Gb̀enaz̀n Né a t̀b̀, mé Lua a t̀b̀ aà yá musu. 32 Tó Lua t̀b̀ aà musu s̀, Lua a aà t̀b̀ a k̀i mé a b̀ g̀. 33 Ma gb̀é, ma kuaáǹ g̀ ỳ. A ma wele, ãma mále oé tia lá má ò gb̀adeñewa, á f̀ gé gu p̀ mále táuo.† 34 Mále yá dafu dileé, àliò yek̀i. Lá má yeázi, ápiò s̀ àliò yek̀i màa l̀. 35 Tó á yek̀i, ò gb̀epii a á d̀ ma iwao ù.

36 Sim̀ Piè aà là à m̀: Dii, r̀le tá má ni? Yesu wèwà à m̀: Gu p̀ mále táu, r̀ỳ f̀ temazi g̀iao. Gbezã ò r̀ỳ m̀. 37 Piè òè: Dii, b̀yãí má f̀ tenzi tiaò ni? Má g̀ ma ẁnii n yáí. 38 Yesu m̀: Nỳ gi n ẁnii ma yáí l̀? Sìana mále onè, e ko àò gé lezui, r̀ỳ lelekpamazi g̀n àa.

14

Yesu mé luabe zé ù

1 Asu tó á p̀ yao. A Lua náaike, í ma náaike. 2 Ma Mae be kpé v̀ dasi, mále gé gukekeié. Tó a de màao, d̀ mi oéo. 3 Lá mále gé gukekeié, má ea m̀ mà á séle tááǹ ma k̀i, ké ápiò s̀ àò ku gu p̀ má kúu. 4 A gu p̀ mále táu zé d̀. 5 ̀ Tomaa òè: Dii, wá d̀ gu p̀ r̀le

† 13:33 Zaa 7.34

táuo. Wá f̄ a zé d̄ kpelewa ni? ⁶ Yesu wèwà à mè: Mámε má zépi ũ, mámε má síana ní wēnio ũ. Gbēe lí e gè ma Mae kíi ma kèse kúsaio.

⁷ Tó á ma d̄, d̄ á ma Mae d̄. Za tia a aà d̄ mé a aà è. ⁸ Filipi òè: Dii, ò n Mae ɔbwēε. Bee a mówá. ⁹ Yesu òè: Filipi, má kúánɔ za gbão, ò ní ma d̄soa? Gbé p̄ ma e ma Mae èε. Bóyái níle o mà a Mae ɔbéi? ¹⁰ Ké má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, ni sio lé? Yá p̄ mále oé, mále o ní mazíao. Ma Mae p̄ kú ma guu mé lé a yákeε ke. ¹¹ Ké má ò má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, à ma yá sí. Tó màn s̄o, à si ma yákeapi yái. ¹² Síana mále oé, gbé p̄ lé ma náaíke a yá p̄ mi kepi ke. A ke de beeɔla se, ké mále tá ma Mae kíi yái. ¹³ Má yá p̄ a a wabikè ní ma t̄o ke, ké ma Mae e t̄o ma musu yái. ¹⁴ Tó a yáe wabikè ní ma t̄o, má ke.

Yesu legbēa a Nisina yá musu

¹⁵ Tó á yemazi, áo yá p̄ má d̄leɔ k̄a. ¹⁶ Má gbεa ma Maewa, i á gba Zennode pále p̄ aɔ kúánɔ gɔɔpii* ¹⁷ Nisín síande ũ. Dúnia gbé f̄ aà díleɔ, asa aale aà eo mé aa aà d̄o. Apiɔ á aà d̄, asa a kúánɔ mé aɔ kú á guu. ¹⁸ Má á t̄o ádo, má εa m̄ á kíi. ¹⁹ A ḡo ȳoε ké dúnia a ma e l̄o, āma á ma e. Ké má kú yái, áo ku s̄. ²⁰ Ḡo bee áo d̄ ké má kú ma Mae guu, á kú ma guu, mé má kú á guu. ²¹ Gbé p̄ ma yádileεo dà mé a k̄a, ade mé yemazi. Ma Mae aɔ ye gbé p̄ yemazizi, mé máo yeaàzi, mí azia ɔbè.

* **14:16** Zln 2.1-4

22 ǃ Yudasi aà là, i ke Yudasi Isalioti gbé no: Dii, bó yá mé m̀, n̄ȳõ nzia ɔbw̄εε, mé dúnia a n eo ni? 23 ǃ Yesu wèwà à mè: Tó gbé yemazi, aɔ ma yá k̄ua. Ma Mae aɔ yeaàzi, wí m̀ aà k̄ii, wí z̄l̄εaànɔ. 24 Gbé p̀ yemazio ma yá k̄ua. Yá p̀ ále mapi i bɔ ma k̄io, à b̀ ma Mae p̀ ma z̄i k̄iε. 25 Ma yápi òé gɔɔ p̀ má kúánɔ. 26 Ma Mae a a Nisina z̄i n̄ ma t̄o Zennɔde ũ. ǃme a yápii dadaé, i to yá p̀ má òé d̄águ pii. 27 Málε á tó n̄ aafia, mazia aafia ò málε á gba. Málε á gba lá dúnia ï n̄ gbawao. Asu tó á p̀ yao, ásu s̄̀deedeekεo. 28 A mà, má òé málε tá, mí εa m̀ á k̄ii. Tó á yemaziε, d̄õ á p̀ na, ké málε tá ma Mae k̄ii yái, asa ma Mae demala. 29 Má òé tia e àò gé kei, ké tó à kè, á ma náaike. 30 Má e yá'oánɔ gbàa bɔ, asa dúniaε bee kia lé m̀. A iko v̄iao, 31 ãma lá ma Mae dàmeε ò málε ke, ké dúnia e d̄õ má yeaàzi. A fele wà go lakii.

15

Yesu mé v̄eli s̄ande ũ

1 Mámε má v̄eli s̄ande ũ, ma Mae mé v̄εbude ũ.* 2 I ḡõna p̀ p̄ea ne'isai pii z̄õε, ò ï a ne'ina pii mibo, ké a ne'ia káfi yái. 3 Apibá z̄εε yá p̀ má òé yái. 4 Aɔ naa mapiwa lá má naawáwa. Liḡõna lí f̄õ ne'ï n̄ aziaoo, sema àɔ p̄ea lidawa. M̄aε apio á f̄õ káfiakεo, sema àɔ naaa bàasio.

5 Mámε má v̄ε lida ũ, áme á a ḡõnao ũ. Gbé p̀ naaa mé má naawà, ade a káfiakε maamaε, asa á f̄õ p̄e ke ma saio. 6 Tó gbé naaao, wa aà v̄uaa, lá w̄i

* 15:1 Isa 5.1-4

ligõna zõ vūaa à giigaga, wà séle káteu à tékūwae. 7 Tó á naaa mé ma yá kú á sōu, à pó pó á yei wabike, í e. 8 Tó a káfiakè maamaa, áo de ma íwao ũ síana, ma Mae i tobõ.

9 Má yeázi lá ma Mae yemaziwa. A ze ní ma yeaázio. 10 Tó á yá pó má ðileo kūa, á zea ní ma yeaázion we, lá má yá pó ma Mae ðileo kūa mé má zea ní à yeamaziowa. 11 Ma yápio òé, ké ào pona pó má ví ví, á pona i ke zài. 12 Yá pó má ðileén ke: Aõ yekõi lá má yeáziwa.† 13 Tó gbé gí a wēnii a gbēnao yáí, gbēe aõ ye gbéi de beelao. 14 Tó ále yá pó má ðiléé ke, ma gbēnaon á ũ. 15 Má oé zòblenaõ bo, asa zòblena líõ a dii boõle dõo. Máo oé sa gbēnaõe, asa yá pó má mà ma Mae kíi õ má òé píi. 16 Ame i ma seo, máme ma á sé, mé ma á zí à gé káfiakéi, káfia pó aõ ku, Mae Lua i á gba pó pó a a wabikèwa ní ma tóo. 17 Yá pó má ðileén ke: Aõ yekõi.

Dúnia zaa Yesu ní a gbéõgu

18 Tó dúnia zàágu, àõ dõ ké à zàmagu á áa. 19 Tó dúnia gbéõn á ũ, dõ dúnia yeázi. Lá ma á sé ma á bó dúnia guu, á de a gbéõ ũo. Bee yáí dúnia zaiágu. 20 A to yá pó má òé dõágu. Zòblena líõ de a diilao. Lá aa íadàa, màa aa dawá sõ. Tó aa ma yá kūae, aao á yá kūa sõe. 21 Aa yá beeõ kéé píi ma tó yáí, asa aa gbé pó ma zí dõo.

22 Tó mi mõ ma yá'ónéõ, dõ aa duuna víõ. Tia kéwa an duuna awa víõ. 23 Gbé pó zamagu za ma Maegue sõ. 24 Tó mi yá pó wi ke yāao ke an guuo,

---

† 15:12 Zaa 13.34

dõ aa duuna vïo. Tia kéwa aa yá pó má kèò è, ò aa zàmagu ní ma Maeo wápii, ²⁵ ké yá pó kú Mòizi ikoyã guu pa, wà mè aa zàmagu pã.‡

²⁶ Tó Zennode pó má aà gbaewá bò ma Mae kíi à m̀, Nisín siande pó ì b̀ aà kíipi, aò de ma seelade ù. ²⁷ Apio s̄o aò de ma seelade ù, ké á kumanò za káau yáí.

16

¹ Ma yá beeo òé ké ásu fuo yáíe. ² Wa lousisikpezõé. A g̀o lé m̀ se ké gbé pó á dé aò e ále ziké Luaee. ³ Aa yápio kéé ké aa ma Mae ní mapio d̄o yáí. ⁴ Ma yá beeo òé, ké tó a g̀o kà, ío d̄o má òé k̀e.

Lua Nisina zi

Mi yá beeo òé za káauo, ké má kúánò yáí. ⁵ Mále tá gbé pó ma z̄i kíi sa. A gb̄e i ma la gu pó mále táuo. ⁶ A p̀o siakù sa, ké ma yá beeo òé yáí. ⁷ Siána mále oé, ma taa a àikéé, asa tó mi tao, Zennodepi a m̀wáo. Tó ma ta, má aà z̄iwá.* ⁸ Tó à m̀, a dúnia ekaè a z̄i duuna ní maak̄eao ní yákpalek̄eao yá musu, ⁹ duuna yá musu, ké aai ma náaik̄eo yáí, ¹⁰ maak̄ea yá musu, ké mále tá ma Mae kíi, mé á ma e b̀o yáí, ¹¹ yákpalek̄ea yá musu, ké wà yákpalek̄è ní dúniae bee k̄iao yáí.

¹² Má yãví dasi mà oé b̀, ãma á yápio f̄õ ḡiao. ¹³ Tó Nisín Siande m̀, a d̄baaé siána píi guu. A yã'o ní aziaoo, yá pó a mà ò ali o, i yá pó lé m̀o baokpaé.

‡ 15:25 Sou 35.19 * 16:7 Zln 2.1-4

14 A ma tɔbɔ, asa ɔme a ma yáɔ séle siué. 15 Pó pó ma Mae ví piiá ma póe. A yáí ma mɛ a ma yáɔ séle siué.

16 A gò yɔɔ ké á ma e bo, à gò yɔɔ b í ma e.

Pɔsia lile pɔna ũ

17 ɔ aà iwaeɔ òkɔe: Bó yá àle owɛɛ wei? A mɛ à gò yɔɔ wá a e bo mé à gò yɔɔ b wí a e. A mɛ b ále tá a Mae kíi. 18 ɔ aa mɛ: A gò yɔɔ pɔ a òpi de kpelewa ni? Wi yá pɔ àle opi maɔ. 19 Yesu dɔ ké aa ye a la, ɔ a òné: Ké ma mɛ à gò yɔɔ á ma e bo, mé à gò yɔɔ b í ma e, bee ále kɔ lalaia? 20 Siana mále oé, á ɔɔb á wɛnake, āma dúnia a pɔnake. Aɔ ku pɔsia guu, āma á pɔsiapi a lile pɔna ũ. 21 Tó nɔe ye ne'ii, aà pɔ ì siakū ké aà wāwākegɔɔ kà yáí. Tó à ne'í sɔ, wāwā pɔ a kèpi lí dɔaàgu bo. Aà pɔ ì ke nae, ké à né dafu kà dúniawa yáí. 22 Màa ápiɔ, á pɔ sia gia. Má ea mà á e b, á pɔ i ke na, mé gbɛe a fɔ á pɔnapi síwáo. 23 Gɔɔ bee á yāe laa bo. Siana mále oé, ma Mae a pɔ pɔ a a wabikèwa ní ma tóo kpáwá. 24 E tia i pɔe wabike ní ma tóo. Ali wabike, ìli e, ké á pɔna e pɛewá yáí.

25 Ma yápiɔ lèeũe. A gɔɔ lé mó ké má yā'óé ní yāleũao bo, mí a Mae yā'óé wásawasa. 26 Gɔɔ bee á wabike ní ma tóo. Mi oé máme má wabikeé ma Maewao, 27 asa ma Mae yeázi ké á yemazi yáí, mé a ma bɔa aà kíi sí. 28 Ma bɔ ma Mae kíi ma mɔ dúnia guu. Tiasa mále dúniato mále tá aà kíi. 29 ɔ aà iwaeɔ òe: Too, níle yā'o ní yāleũao bo, níle o wásawasa. 30 Wá dɔ sa ké ní yápii dɔ, baa tó gbé i a làasoo oneo. Bee yáí wa n bɔa Lua kíi sí.

31 ɔ Yesu òné: Ale ma náaike saa? 32 A gɔɔ lé mó, à kà kò, ké á fāaa, á baade i ta a be i ma to mado.

N beeo má kú madoo, asa ma Mae kumanɔɛ. ³³ Ma yá beeo òé, ké naaa guu á nòse àò daa doũ. A wétèa e dúnia guu, āma à sòdile, ma zìblè dúniaawa.

17

Yesu wabikɛa a Maewa

¹ Yesu yápi oa gbɛa à wɛsè musu à mè: Baa, a gɔɔ kà. N n Né tɔbɔ, n Né i n tɔbɔ. ² N tò má iko ví gbépiiwa, ké mà wēni láasai kpá gbé pò ní kpàaɔwa pii. ³ N Lua mēndona siande ní mapi Yesu Kilisi pò ní zio d̄sa mé wēni láasai ũ. ⁴ Ma n tɔbò tɔɔɛ, zì pò ní dàmɛɛ mà ke má làa. ⁵ Baa, gawi kpaa n k̄i sa, lá ní kpàa n k̄i zad̄s dúnia kuo.

⁶ Gbé pò n ní sé dúniau n ní kpaaɔ, má tò aa n d̄s. N pòɔne, ò n ní kpaa. Aa n yá k̄ua, ⁷ aa d̄s sa ké yá pò ní dàmɛɛ b̄ò n k̄i pii. ⁸ Ma yá pò ní dàmɛɛ dànɛ. Aa s̄i, ò aa d̄s ké ma b̄o n k̄ie siana. Aa s̄i ké míme n ma zi. ⁹ Málɛ wabikɛné, i ke dúnia málɛ keèò, sema gbé pò n ní kpaapiɔ, asa n pòɔne. ¹⁰ Ma pòɔá n pòɔne pii, n pòɔá ma pòɔne pii. Málɛ tɔbɔ gbépiɔ yá musu. ¹¹ Málɛ su n k̄i, máɔ ku dúnia guu lɔo, āma amp̄io aao ku dúnia guu. Baa Kuaadoade, ò ní d̄sa ní n tó pò ní kpàa gbāao, ké aao ku m̄edoũ láwáwa. ¹² Gɔɔ pò má kúr̄nɔ, ma ní d̄sa ní tó pò ní kpàapi gbāao. Má ní k̄ua, ò an gb̄e i v̄uaao, mé i ke gbé pò mipè kaalɛwa ké n yá e pa yáí bàasio.*

¹³ Tiasa málɛ su n k̄i. Ma yá beeo ò dúnia guu, ké aao p̄ona pò má ví ví, i p̄emáɛ. ¹⁴ Ma n yá dànɛ, ò dúnia zàngu, ké dúnia gb̄ɛɔn ní ũo lán mapiwa.

* **17:12** Sou 41.10, Zaa 13.18

15 Mále wabikema, i ke ké n̄ ní b̄o dúnia guu no, ké n̄ kàedañzi Setāu yá musue. 16 Dúnia gbé̄on ní ũo lán mapiwa. 17 To an kua ào adoa ní siana gbāao, n yá mé sianapi ũ. 18 Lá n ma z̄i dúnia guu, mapi s̄o ma ní z̄i dúnia guu. 19 Mále azia kpama an yáí, ké aao ku n gbé̄o ũ siana.

20 I ke mále wabikené n̄do no, ní gbé̄ p̄o aa ma náaike ní yáibe lo, 21 ké amp̄ii aao ku medoũ. Baa, lá ní kú ma guu mé má kú n guu, amp̄io s̄o aao kú wá guu, ké dúnia e sí n̄me n ma z̄i. 22 Gawi p̄o ní kpàa ñ má kpámá, ké aao ku medoũ lówáwa. 23 Má kú ní guu mé ní kú ma guu, ké aao ku medoũ míomi, dúnia i d̄o n̄me n ma z̄i, mé ní yer̄zi lá ní yemaziwa.

24 Baa, gbé̄ p̄o ní kpàao, má ye aao ku gu p̄o má kúu, ké aa wesi ma gawile, gawi p̄o ní kpàa ké ní yemazi zad̄o dúnia kuopi. 25 Mae Maa, dúnia n d̄o, āma má n d̄o, mé gbé̄e beēo d̄o ké n̄me n ma z̄i. 26 Má tò aa n d̄o, mé má ea mà to aao n d̄o lo, ké áo yenzi lá ní yemaziwa, mío naamá.

18

Yesu kūa

(Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Luk 22.47-53)

1 Yesu yápi oa gbea à b̄o ní a ñwa, aa bùa Sed̄o baale. Lu ku we, ñ à gèu ní a ñwa. 2 Yudasi b̄onkp̄ede s̄o a gupi d̄o, asa Yesu ní a ñwa aab̄o k̄āaa we m̄ōm̄ōe. 3 Ō Yudasi gè we ní sosa ḡali doo ní dbai p̄o sa'onkia, ní Falisi, ní z̄i. Aa filia, kūa ní s̄ete, ní ḡōkebo. 4 Yesu yá p̄o a a le d̄o píi, ñ à b̄o dàñle à ní lá à mè: Dé ále welei? 5 Aa wèwà aa mè: Yesu Nazaletie. Ō a òné: M̄ame má aà ũ. Yudasi b̄onkp̄edepi kúr̄no.

⁶ Ké Yesu òné: Mámε má aà ũ, ñ aa èa kpekpe aa bòlèlè. ⁷ Yesu ní lá ló: Dé ále wεεlèi? Ǿ aa mè: Yesu Nazalatiε. ⁸ Yesu wémá ló: Má òé mámε má aà ũ. Tó mámε ále ma wεεlè, à to gbéε beeǾ tá. ⁹ A bee ò ké yá pó à dòaa ò e pa yáíε à mè: Gbéé pó ní kpàǾ, an gbèe i vūaaǾ. ¹⁰ SimǾǾ Piεε fēnda looa, ñ a wò à sa'onkia zíkεna lèò à aà Ǿplaa swá gò. Zíkεnapi tón Malaku. ¹¹ Ǿ Yesu ò Piεε: N n fēnda pε a kpéu. Má taasi pó ma Mae díle mà ke kεεona í mio lé?

¹² Ǿ sosǾǾ ní ní gbēzǾǾǾ ní Yuda dǾaiǾ Yesu kù aa aà yè. ¹³ Aa gèaǾǾǾ Anasi kíi gia. Anasipiá Kaaifa pó de sa'onkia ũ wē bee ànsueε. ¹⁴ Kaaifapi mé lèdà Yuda gbāadeǾwa yāa à mè: A maa gbé mēndo ga gbépii gbεuε.*

Piεε lelekpaa Yesuzi

(Mat 26.57-75, Maa 14.53-72, Luk 22.54-71)

¹⁵ SimǾǾ Piεε ní Yesu ìwaǾ doo tε Yesupi kpe. Sa'onkia ìwapi dō, ñ ìwapi gè Yesu kíi sa'onkiapi bε'ua. ¹⁶ Piεε gò ze bǾlεu gāae. Ǿ ìwa pó sa'onkia aà dōpi gè yā'ò nǾε pó lé bǾlεpi dǾae, ñ à gè ní Piεεo. ¹⁷ Ǿ nǾε bǾlédǾanapi Piεε là à mè: Gbépi ìwaen n ũo lò? Piεε wèwà à mè: Mámεo. ¹⁸ ZíkεnaǾ ní dǾaiǾ tεkà yāa ké'iana kú yáí, ñ aale kpakpa. Piεε kúrínǾ we, ále tékpakpa.

¹⁹ Ǿ sa'onkia lé yālala Yesuwa aà ìwaǾ ní aà yādanεo musu. ²⁰ Yesu wèwà à mè: Ma yā'ò gbépiiε gupuau. Ma yādadané lousisikpεǾ guu ní Lua uao, gu pó YudaǾ ì kāaaui mípii. Mì yāe o asii guuo. ²¹ Bóyāi níle yālalaai? Ma yāmanaǾ la, aa yá pó má

* **18:14** Zaa 11.49-50

òné dō. ²² Ké Yesu yá bee ò, dɔaɔ do pɔ kú we àà sãnkε à mè: Wí yázási sa'onkiawa màa yá? ²³ Yesu wèwà à mè: Tó yāvái má ò, o wà ma. Tó yámaa má ò sō, bóyái n ma lei? ²⁴ Ǿ Anasi Yesu gbàε sa'onkia Kaaifawa yea.

²⁵ E tia Piεε ku we, àε tékpakpa. Ǿ wà àà là: Aà ìwaen n ũo lò? Piεε lelekpà à mè: Mámεo. ²⁶ Sa'onkia zíkεnaɔ doá gbé pɔ Piεε a swá gò daεε, ɔ à mè: Mi n eaàɔ lu guuo lé? ²⁷ Ǿ Piεε lelekpà lɔ. Wegɔɔ ko lεzù.

Pilati yákpalekεa ní Yesuo

(Mat 27.1-31, Maa 15.1-20, Luk 23.1-25)

²⁸ Ǿ Yuda gbāadeɔ bò ní Yesuo Kaaifa kíi, aa gèaàɔ bùsu gbēzɔɔ bε. Gufēnεε. Aai gē gbēzɔɔpi bεo, ké aasu gbāleɔ yái, asa aa ye Gēamusu dikpekεε. ²⁹ A yái tò Pilati bò mò ní kíi à mè: Yá kpele á ví ní gbépioi? ³⁰ Aa wèwà aa mè: Tó vāikεna no, dō wi mɔ àà kpáimao. ³¹ Ǿ Pilati òné: A àà se gé yákpalekεiaàɔ ázia ikoyāwa. Ǿ gbāadepiɔ òè: Wá gbēdeεa zé vío. ³² Bee kè ké yá pɔ Yesu ò e pa yáie, ké à dōaa a ga taa ò.†

³³ Ǿ Pilati èa gè a bε. A Yesu sisi, ɔ à àà là à mè: Yudaɔ kían n ũa? ³⁴ Yesu wèwà à mè: Nlε bee o ní nziaɔ yá, ge wà ma yá'òneε? ³⁵ Pilati mè: Yudan ma ũa? N buiɔ ní n sa'onkiaɔ mé n kpaá. Bó ní kèi? ³⁶ Yesu mè: Ma kpalaá dúniaε bee pɔ no. Tó ma kpalaá dúniaε bee póε, dō ma ìwaɔ zíkà, ké wasu ma kpa Yuda gbāadeɔwao. Ma kpalaá dúnia la pɔ no. ³⁷ Ǿ Pilati òè à mè: Asi kían n ũóo? Yesu mè:

† **18:32** Zaa 3.14, 12.32

Mme níle o kían ma ũ. Wà ma i, ẽ ma mo dúnia guu síana seelade ũ. Gbé pò de síana pò ũ ì ma yáma. ³⁸ Pilati m̀̀: Bóme síana ũi?

Ké a ò màa, à èa b̀̀ gè Yuda gbãadeo kíi, a ònè: Mi yãe e gbépiwao. ³⁹ A felekaayã ví ké mi dakpɛunae kéé Gẽamusu dikpɛgɔzi. A ye mà Yuda kía kéé yà? ⁴⁰ Ǿ aa wiilè lo aa m̀̀: Aàpi no, Balabaε! Kási s̀̀ Balabapiá kpáiweliwεε.

19

¹ Ǿ Pilati m̀̀ wà Yesu se wà gbẽ ní flaalao. ² Ǿ sosao lè fùà tá aa kpàè aa gomusu t̃ãa dàè. ³ Aale s̃ãaazi dodo aale m̀̀: F̀̀ Yuda kía! Ǿ aale aà s̃ankeke.

⁴ Pilati èa b̀̀ lo, ẽ a ò bílae: A gwa, mále b̀̀éaàno bàasi la, ké à e d̃ mi yãe ewào. ⁵ Yesu b̀̀ bàasi, a lè f̀̀api kpa, a gomusu t̃ãapi daa. Ǿ Pilati ònè: G̃epi ke! ⁶ Ké sa'onkiaò ní d̃aiò aà è, aa wiilè aa m̀̀: N aà páliwa! Ǿ Pilati ònè: A aà se ge páliwa ázia, asa mi yãe ewào. ⁷ Yuda gbãadepio wèwà aa m̀̀: Wá ikoyã ví, mé ikoyãpi m̀̀ sema aà ga, ké à azia díle Lua Né ũ yáí.

⁸ Ké Pilati yápi mà, aà vía kãfi. ⁹ A èa gè ní Yesuo a be lo, ẽ a aà là à m̀̀: N b̀̀ má ni? Yesu i wewào, ¹⁰ ẽ Pilati òè: Nỹ yã'omεεo lé? N d̃ ké má n gbaεa iko ví, mé má n paa líwa iko ví lo lé? ¹¹ Yesu wèwà à m̀̀: N ikoe víao, sema pò Lua kpàma bàasio. A yáí tò gbé pò ma kpama duuna mé z̃o. ¹² Za g̃o bee Pilati lé zewεεε à aà gbaε, ama Yuda gbãadeo wiilè aa m̀̀: Tó n gbépi gbàε, Sezaa gbēnan n ũo. Gbé pò azia díle kía ũ íbelesè ní Sezaaoε. ¹³ Ké Pilati yá bee mà, à m̀̀ wà b̀̀ ní Yesuo bàasi. Ǿ à z̀̀le a

gínaa, gu pɔ́ wí mɛ gbè gusalalau. (N Ebelu yáó sɔ́ Gabata.) ¹⁴ A gudɔ́a mé Gẽamusu dikpɛ ũ. Ké íatɛ́ ká minanguo, ɔ́ Pilati ò Yuda gbãadeɓiɔne: A kía ke. ¹⁵ Ǿ aale wiile aale mɛ: N aà de. N aà de. N aà páliwa. Pilati òné: Má á kía páliwa yà? Sa'onkiaɔ̀ mè: Wá kía vïo, Sezaa bàasio. ¹⁶ Ǿ Pilati Yesu kpámá aa aà páliwa. Ǿ aa aà sè gèò.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Luk 23.26-49)

¹⁷ Yesu bò wéle guu a azía lipãakɔ́a sea, à gè gu pɔ́ wí mɛ Mitɔ́nagu. (N Ebelu yáó wí mɛ Gɔ́gɔ́ta.) ¹⁸ We wà Yesu pàù líwa ní gbẽɔ́n pla pãleɔ́, gbẽdo ɔ́plaii, gbẽdo ɔ́zei, ɔ́ Yesu kú ní zãngu. ¹⁹ Pilati lakè a nà Yesu lipãakɔ́apiwa. Yá pɔ́ a kèpin ke:

Yesu Nazaleti, Yudaɔ́ kía.

²⁰ Yuda lápi kyokè dasi, asa gu pɔ́ wà Yesu pàù líwapi zà ní wéleoo. Wa kè lápiwa ní Ebelu yáó ní Lomadeɔ́ yáó ní Geleki yáóe. ²¹ Ǿ Yuda sa'onkiaɔ́ ò Pilatiɛ: Nsu kè Yudaɔ́ kía, áma kè aàpi mé ò Yudaɔ́ kían a ũ. ²² Pilati mè: Yá pɔ́ má kè má kèe.

²³ Ké sosaɔ́ Yesu pàliwa aa làa, ɔ́ aa aà pɔ́kasaɔ́ sèle kpaalè leɛ síiɔ́ baade miwa. Aa aà ulatao pɔ́ wa tà namisai za musu e zíle sè lɔ́, ²⁴ ɔ́ aa òkɔ́e: Wásu ulapi paapaa. Wà tɛlepa gbé pɔ́ a gɔ́e. Aa bee kè ké yá pɔ́ kèa láue bee paɛ, wà mè:

Aa aà pɔ́kasaɔ́ kpaalèkɔ́e,
aa tɛlepà aà ula yá musu.*
Bee yáí sosaɔ́ kèi màa.

* **19:24** Soũ 22.19

²⁵ Yesu da ní aà da dāunao ní Kolopa na Maliamao ní Maliama Madelenio ku lí pò wà Yesu pàwà sae. ²⁶ Ké Yesu a da è ní a ìwa pò á yeaàzio ze aà sae, a ò a dae: N né ke! ²⁷ Ō a ò ìwapiε: N da ke! Za zĩbeezi ō ìwapi aà sè tàò a bε.

²⁸ Bee gbεa Yesu dō apii pà. Ké yá pò kēa Luayātaalau e pa† ō à mè: Imi lé ma dε. ²⁹ Lo ku we, v̄εε kùma ka a pai. Ō wà sao kpàλε v̄εεpi guu wa pè lía, wa dà Yesue a léu. ³⁰ Ké à v̄εεpi mĩ à mè: Apii pà. Ō à a mipèλε à kèsai.

Yesu z̄sa n̄ s̄nao

³¹ A gud̄a mé kāmaboḡo ū. Yuda gbāadēo ye gēo ḡo líwa e kāmaboḡozīo, asa kāmaboḡoz̄ipiá ḡo z̄ōε. Ō aa gè wabikè Pilatiwa wà ní gbá é'ε, wĩ ní bua. ³² Ō sosāo gè gbé s̄éia pò wa pàliwa s̄anu ní Yesuo gbá é'ε ní a plaade p̄o l̄o. ³³ Ké aa kà Yesu k̄i, aa è à gà kò, ō aai aà gbá é'εo. ³⁴ Ō sosāo do Yesu z̄s̄ ní s̄nao a gbāt̄εu. Weḡo au ní ío b̄òλε. ³⁵ Gbé pò yápi è ní wéo mé yápi ò. Aà seeladeke s̄iana v̄i, mé a d̄s̄ s̄iana áλε o, ké ápio s̄ō à e Yesu náaike. ³⁶ Yá beēo kè ké yá pò kēa Luayātaalauε bee pae wà mè:

Aà wáe a εo.‡

³⁷ A kēa Luayātaalau l̄o wà mè:

Aa gbé pò aa aà z̄s̄ aa aà dè gwa.§

Yesu via

(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Luk 23.50-56)

³⁸ Bee gbεa Yosefu Alimate gbé gè wabikè Pilatiwa aà a gba zé à Yesu ge bua. Yesu ìwaε asii guu, ké àλε viake Yuda gbāadēone yái. Pilati wèi, ō à gè

† 19:28 Sou 69.21, 22.15 ‡ 19:36 Ba 12.46, Sou 34.21 § 19:37 Zkl 12.10

aà ge bùa. ³⁹ Nikodeũ pò gè Yesu kíi gwãasina* gè sõ ní lí'bo ní ese gínanao yáalea, à kà kiloo baakwi taawa. ⁴⁰ Ǿ aa Yesu ge sè aa bàabaa pólɛɔ fīwà ní ese gínanapio, lá Yudaɔ í ge kpela ní felekaayã guuwa. ⁴¹ Kaa ku gu pò wà Yesu pàu líwapiu. Gbè'è pò wa sò mia ũ ku kaapiu, wi gbèe dau yāao. ⁴² Wekii aa Yesu dàu, ké a zãrĩnɔ, mé Yudaɔ kámabogɔɔ lé ká yái.

20

Yesu vua

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Luk 24.1-12)

¹ Asãanɛnzĩ guluuluui Maliama Madeleni gè mia kíi, ɔ a lè gbɛ goa mia'ɛ lɛ. ² Ǿ à bàalè gè Simɔɔ Piɛɛ kíi ní ïwao do pò Yesu yeaazipio, a ònɛ: Wà Dii bò miau, wi dõ gu pò wà aà dīlɛuo. ³ Ǿ Piɛɛ ní ïwao dopio fɛlɛ gè mia kíi. ⁴ An gbɛɔn pla m̄pii aalɛ bàalɛ sãnu, ɔ ïwapi ba na dè Piɛɛla, à kà mia kíi káau. ⁵ Ké à wekpàlɛu, ɔ à bàabaa pólɛɔ è kálea, áma i gɛuo. ⁶ Ké Simɔɔ Piɛɛ kà aà gbɛa, ɔ à gè miau. A bàabaa pólɛpiɔ è kálea ⁷ ní zwãa pò wa fī aà miwao. Zwãapi pɛakõwa ní pólɛpiɔ, a kooa dilea adoe. ⁸ Ǿ ïwa pò kà mia kíi káaupi gè sõ. A è, ɔ à aà vua sī. ⁹ E tia aai yá pò kɛa Luayãtaalau wà mè a bɔ gau midõo. ¹⁰ Ǿ ïwa gbɛɔn plapiɔ èa tà bɛ.

¹¹ Maliama ze mia'ɛ kpɛɛlɛ, àlɛ ɔɔlɔ. Lá àlɛ ɔɔlɔ màa, à wekpàlɛ mia'ɛu. ¹² Ǿ à malaika gbɛɔn plaɔ è zõlɛa gu pò wà Yesu ge dīlɛu yāa. Ado ku mizĩ, ado gbázĩ. Aa ula pua daa. ¹³ Ǿ aa aà là aa mè: Bómɛ n lɛ, nílɛ ɔɔlɔbɔ? A wèmá à mè: Wà ma Dii sè tàòɛ, má

* 19:39 Zaa 3.1-2

dõ gu pò wà aà dīleuo. ¹⁴ Ké à bee ò, à lili, ã à Yesu è zea, ãma i dõ Yesu no. ¹⁵ Yesu aà là à mè: Bóyái níle òlbi? Dé níle wεεlei? Maliama lé e kaadeε, ã a òè: Mae, tó míme n aà sè n bòò, omεε gu pò n aà dīleu, mí gé mà aà sé. ¹⁶ Yesu òè: Maliama! A aedòwà, ã a òè ní Ebelu yáo: Labuni! (Bee mè Metulu.) ¹⁷ Yesu òè: Nsu òkãao, mi ta ma Mae kíi yãao. Ge ñ o ma gbéõne, mále tá ma Mae ní ní Maeo kíi, ma Lua ní ní Luao kíi. ¹⁸ Ǿ Maliama Madeleni gè a baokpà aà ìwaoñe à mè: Ma Dii è. Ǿ à yá pò a òe òné.

*Yesu azia òba a ìwaoñe
(Mat 28.16-20, Maa 16.9-18, Luk 24.36-49)*

¹⁹ Asãanena bee oosi, aà ìwao kãaaa kpé guu, aa gbatàñle aa kilidàu, ké aale viake Yuda gbãadeõne yái. Ǿ Yesu mò zè ní guu, a òné: Aò ku aafia! ²⁰ Ké a ò màa, ã à a òò òlóné ní a gbàtèεo. Ké ìwapiò Dii è, an pò kèna. ²¹ Yesu èa òné: Aò ku aafia! Lá ma Mae ma zì, mále á zì sõe. ²² Ké à bee ò, à ìanapèmá à mè: A Lua Nisina sí. ²³ Tó a gbéõ duunaò kèamá, à kèmán we. Tó i kèamá sõo, a kèmáo.

²⁴ Goo pò Yesu mò, aà ìwa gbéõn kuεplaò do Tomaa pò wí me Sia kúrnò. ²⁵ Ǿ aà ìwa kíniò òè: Wa Dii è. Ǿ a òné: Tó mi kusa gbε e aà ò guu ma òtona pèuo, mé mi òpe aà gbàtèεuo, má sio.

²⁶ A goo la aà ìwao ku kpéu ló, Tomaa kúrnò sa. Aa gbatàñle aa kilidàu, ã Yesu mò zè ní guu à mè: Aò ku aafia! ²⁷ Ǿ a ò Tomaaε: N n òtona pe ma ò guu la ñ gwa, ní òpe ma gbàtèεu. Nsu seake lóo, ma náaikε. ²⁸ Tomaa òè: Ma Dii, ma Lua. ²⁹ Yesu òè: Ké n ma e yái ã n ma náaikè. Báaadeõn gbé pò aa ma náaikè ma esaiò ũ.

³⁰ Yesu dabudabu pãleɔ kè dasi a ìwaɔ wáa, wi kè taalae bee guuo. ³¹ Ama wà ké beeɔ kè, ké à e Yesu sí Lua Né Mesii ũ, í wēni e aà náaikεa guue.

21

Yesu azia ɔba a ìwaɔne isidale

¹ Bee gbεa Yesu èa azia òlɔ a ìwaɔne lɔ Tibelia isidale. Lá à azia òlɔnén ke: ² Simɔɔ Piεε ku sãnu ní Tomaa pɔ wí me Siao ní Kana pɔ kú Galile gbé Natanaelio ní Zebedee néɔ ní Yesu ìwa gbēɔn pla pãleɔ. ³ Simɔɔ Piεε òné: Mále gé kpɔ weiε. ɔ aa òè: Wápiɔ sɔ wá gennɔε. ɔ aa gè gè gó'ilená guu, áma aai pɔe e wà kù gwá beeo.

⁴ Ké gu lé dɔ, Yesu zεa gɔsɔle, áma aà ìwaɔ i dɔ ké aàpi no. ⁵ ɔ à lezu à ní lá à mè: Gbéɔ, i kpɔe e á kùò lé? Aa mè: Aawo! ⁶ ɔ a òné: A bafã gó ɔplaii, ákpɔ kú. Ké aa fã, aa kpɔ kù dasidasi, aa fùà séi. ⁷ ɔ ìwa pɔ Yesu yeaàzipi ò Simɔɔ Piεεε: Diiε. Piεεpi ula daao. Ké a mà wà mè Diiε, ɔ à a ula se dà à kùsi íwa. ⁸ Iwa kíniɔ lé bapi gále, à pà ní kpɔɔ, aale suò ní góo, asa aa zà ní gɔsɔleoo, a de gàsísuu àaa do taalao.

⁹ Ké aa bùa baa, aa pēε è kálea we ní kpɔɔ kpaa téa. ¹⁰ Yesu òné: A mɔ ní kpɔ pɔ á kù tia keeɔ. ¹¹ ɔ Simɔɔ Piεε gè gó guu, à ba gále a bùaò sísia, à pà ní kpò gbèneɔ mèn basoplakwi ní àaɔo. Baa ké a dasi màa, ba i kéo. ¹² Yesu òné: A mɔ pɔble. Aà ìwae i fɔ lebò aà là dén aà ũio, asa aa dɔ ké Diiε. ¹³ Yesu gè pēε se kpámá. Màa a kè ní kpɔɔ lɔ. ¹⁴ Yesu azia ɔba a ìwaɔne gēn àaɔden we aà bɔa gau gbεa.

¹⁵ Ké aa pɔblè aa làa, Yesu Simɔɔ Piεε là à mè: Zaa né Simɔɔ, ní yemazi de lá gbéε beeɔ yemazilaa? A

wèwà à mè: Ao Dii, ní dṣ ké má yenzi. Yesu òè: Błe kpa ma sānebołowa. ¹⁶ A gēn plaade Yesu èa aà là lṃ: Zāa né Simṃ, ní yemazia? A wèwà à mè: Ao Dii, ní dṣ ké má yenzi. Yesu òè: Ma sāṃ dāmεε. ¹⁷ A aà là a gēn àaṣde: Zāa né Simṃ, ní yemazia? Ké Yesu Piεε là a gēn àaṣde tó a yeazi, aà pṃ yà, ṣ a òè: Dii, ní yápii dṣ. N dṣ ké má yenzi. Yesu òè: Błe kpa ma sāṃwa. ¹⁸ Siana mále onε, ké ní de èwaaso ũ, ni pṃ da nzla ñ gé gu pṃ ní yei, āma tó n zikù, níyṣ n ṃ poo, gbēpāle i danε, i gennṃ gu pṃ ní yeio. ¹⁹ Ké a ò màa, Piεε ga pṃ a Lua tṃṃ ṣ àle o. Bee gbεa Yesu òè: Tεmazi.

²⁰ Piεε lili à íwa pṃ Yesu yeaàzipi è ténzi. Gbēpi mé sṃkpàle Diizi, à aà là gṃṃ pṃ aale pṃble gbé pṃ a aà kpámái.* ²¹ Ké Piεε aà è, a ò Yesuε: Dii, gbéε bee sṃ bε? ²² Yesu òè: Tó má ye aàṃ ku e ma γε mṃṃ, a yá n e má ni? Tεmazi. ²³ Ṣ yápi fāaa Yesudeṃ guu, ké iwapi a gao. Ama Yesu i oè a gao no. A mè tó á ye aàṃ ku e à γε mṃṃ, a yá aà e má niε?

²⁴ Iwapi mé yáε beεṃ seelade ũ, aàpi mé lāε bee kè, mé wá dṣ ké aà seeladeke náai vī.

²⁵ Yesu yápāleṃ kè dasidasi lṃ. Tó wa kè lá guu dodo píi, mále e dúnia azlawa a fṣ taala pṃ wa kèpio sio.

---

* **21:20** Zāa 13.25

Bibeli Luayátaalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin
and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

liv

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9